

PÕHJA-HARJU KOOSTÖÖKOGU STRATEEGIA PERIOODIKS 2015-2022

November 2015, muudetud september 2018, muudetud juuni 2021, muudetud märts 2022

Mõisted

PHKK – Põhja-Harju Koostöökogu.

Leader (Prantsuse keeles: *Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale* - seosed erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel) – Euroopa Liidu algatusprogramm, mille abil edendatakse elu maapiirkonnas. Programmi rakendatakse piirkonna arengustrateegia kaudu, mis on ettevalmistatud kohalike inimeste algatusel ja koostöös. Programmi ülesehitus soosib kohalike inimeste algatusvõimet ja teotahet oma kodukoha arendamiseks läbi erinevate võimaluste ja koostöövõrgustike.

Koostöövõrgustik – vabatahtlikkuse alusel koondunud ühiste huvide ja tegevusvaldkonnaga inimeste/organisatsioonide kogum, kus toimub eesmärgipärane suhtlemine ja tegevus uue teadmise loomiseks, vastastikuseks õppimiseks, arenguks jne.

Kogukonnateenus – mittemateriaalne väärtus, mis on suunatud külakogukondade, kus tururegulatsioon mingites valdkondades ei toimi, arengule ja seal töökohtade loomisele. Kogukonnateenusteks võib lugeda näiteks avalikku kööki, lastehoidu, pesumaja jms.

Indikaator (mõõdik) – mingi nähtuse olemasolu näitaja, vahend mingi suuruse ligikaudseks mõõtmiseks. Indikaatoriga saab objektiivselt mõõta, kas tegevuse mõjul on soovitud muudatused toimunud. Indikaatorid jagunevad:

- **väljundindikaatoriteks** – mõõdab programmi/projekti abil rahastatud tegevusi ehk otseseid tulemusi (nt tee ehitamine, koolitatute arv);
- **tulemusindikaatoriteks** – iseloomustab programmi/projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast programmi/projekti lõppemist (nt täienduskoolituse edukalt läbinute osakaal, loodud töökohtade arv);
- **mõjuindikaatoriteks** – iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende (nt elanikkonna kasv, keskmiste sissetulekute kasv jms).

Ühisprojektid - ühisprojektide all peetakse silmas piirkonnasiseseid projekte, kuhu on kaasatud partnerid vähemalt kahest omavalitsusüksusest.

Koostööprojektid - koostööprojektid on tegevusgruppide vahelised ja rahvusvahelised projektid. PHKK poolt koostatavate koostööprojektide esitamise otsustab üldkoosolek. Projektide eelarvevahendid eraldatakse vastava aasta projektitaotlustele ettenähtud summast üldkoosoleku otsusega.

Sisukord

Mõisted	2
Sissejuhatus.....	4
1. Põhja-Harju Koostöökogu lühiülevaade.....	5
1.1. Kohalik tegevusgrupp ja liikmeskond	5
1.2. Tegevuspiirkonna kirjeldus.....	7
1.3. Juhtimine ja töökorraldus.....	8
1.4. Tegevusgrupi kogemused esimesest Leader-perioodist.....	9
2. Tegevuspiirkonna olukorra lühiülevaade.....	11
2.1. Arenguvajadused.....	11
2.2. Arengupotentsiaal	14
3. Eelmise strateegia täitmine	15
3.1. Toetuste jagunemine	15
3.2. Toetuste väljundid ja mõju.....	17
3.3. Senise koostöö analüüs	18
4. Strateegia 2015-2022	20
4.1. Visioon, strateegilised valdkonnad ja eesmärgid.....	20
4.2. Strateegia integreeritud ja uuenduslik olemus	22
4.3. Strateegia koostamise protsess.....	22
4.4. Strateegia muutmine.....	24
5. Elluviimise tegevuskava	25
5.1. Meetmete valiku üldine põhjendus	25
5.1.1. Taasterahastuse vahendite kavandamine	25
5.2. Meetmed, toetatavad tegevused ja indikaatorid.....	25
5.3. Kavandatavad ühisprojektid.....	33
6. Võrgustumine ja koostöö	35
6.1. PHKK-siseste võrgustike loomine ja arendamine	35
6.2. Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö	36
7. Strateegia rakendamine ja seire	38
7.1. Rakendamine.....	38
7.2. Projektide hindamiskriteeriumid.....	39
7.3. Seire	40
8. Strateegia rahastuskava.....	41
8.1. Ülemineku perioodi vahendite rakendamine.....	41
9. Seosed teiste strateegiliste arengudokumentidega	42
Kasutatud materjalid	46
LISAD	47

Sissejuhatus

Põhja-Harju Koostöökogu (edaspidi PHKK) on mittetulundusühing, mille liikmeteks on Jõelähtme, Rae ja Viimsi kohalikud omavalitsused, nende valdade territooriumil tegutsevad ettevõtted ja kodanikuühendused. PHKK on üks 26 Leader-tegevusgrupist Eestis, tegutsedes avaliku, era- ja kolmanda sektori võrdväärse partnerluse põhimõtetel. PHKKI on seisuga 01.04.2015 55 liiget, millest 3 on kohalikud omavalitsused, 14 ettevõtet ja 38 kodanikuühendused.

Koostöökogu kinnitas strateegia novembris 2015, muudeti septembris 2018, juunis 2021 ja märtsis 2022.

Käesolev dokument on PHKK strateegia perioodiks 2015-2022. See on aluseks tegevuspiirkonna ja organisatsiooni arendamisele. Strateegia ülesehitus lähtub Maaeluministeriumi (varasemalt Põllumajandusministerium) soovitudest 2014-2020 Leader strateegia koostamiseks¹. Esimeses osas antakse lühiülevaade PHKK taustast ja eelmise perioodi kogemustest. Teises käsitletakse tegevuspiirkonda, sh peamisi väljakutseid ja arengupotentsiaali. Kolmandas osas keskendutakse eelmise perioodi strateegia täitmisele, neljandas on ära toodud tegevuspiirkonna visioon aastaks 2020, strateegilised valdkonnad ja meetmed. Viiendast osast on leitav strateegia elluviimise tegevuskava, kuuendas käsitletakse võrgustumist ja koostööd. Seitsmendast osast kirjeldatakse strateegia rakendamise juhtimist ning seiret. Rahastuskava on leitav kaheksandast osast, seosed teiste arengudokumentidega on äratoodud üheksandas osas. Strateegia lisas asub eraldi dokumendina põhjalikum tegevuspiirkonna olukorra analüüs.

Strateegia on koostatud kaasamiseminaride ning arutelude tulemusena, millesse kaasati erinevaid osapooli PHKK tegevuspiirkonnast. Seminaridel käsitleti nii PHKK senist tegevust kui ka osalejate visiooni piirkonnast aastal 2020. Samuti arutleti erinevate valdkondade (ettevõtetus, kodanikuühiskond jt) peamiste vajaduste üle. Kokku osales strateegia koostamises perioodil detsember 2013 - oktoober 2015 ligikaudu 300 piirkonna omavalitsuste, ettevõtete ja kolmanda sektori esindajat.

1 www.maainfo.ee/index.php?page=3673

1. Põhja-Harju Koostöökogu lühiülevaade

1.1. Kohalik tegevusgrupp ja liikmeskond

Tegevusgrupi taust

MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu on asutatud 16. juunil 2008. aastal Jõelähtme, Rae ja Viimsi kohalike omavalitsuste ning nende piirkonnas tegutsevate ettevõtete ja kodanikuühenduste poolt. Ühingu eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi toetamine, edendades kohalikku elu koostöö kaudu, milles erinevad osapooled suunavad oma ühised jõupingutused piirkonna vajaduste kindlaksmääramiseks ning pakutavate võimaluste, sh Leader-vahendid, rakendamiseks.

Viimsi vald on ajalooliselt kuulunud Jõelähtme kihelkonda, samuti moodustasid valdade territooriumid muinasaegse Rebala tuumikala. Seega on ajalooline taust kohaliku tegevusgrupi moodustamiseks sobiv. Jõelähtme ja Rae valdasid ühendab veel omakorda looduskaunis Pirita jõgi.

PHKK-l on 11 asutajaliiget. Liikmete arv oli eelmise perioodi strateegia kinnitamise ajaks aastal 2009 tõusnud 38 võrra. PHKK on üks kõige hiljem tegevust alustanud kohalikest Leader-tegevusgruppidest Eestis.

PHKK on tegutsenud vastavalt seitsmele Leader-põhimõttele ², olles laekunud rahastamisaotluste hindajaks ning otsuste langetajaks koha peal. Perioodil 2009-2014 esitati PHKKle Leader-meetme taotlusvoorude raames 228 projekti, millest rahastada otsustati 157 projekti toetussummas ligi 2 miljonit eurot.

Liikmeskond

Põhja-Harju Koostöökogul on seisuga 1.04.2015 55 liiget, millest 3 on kohalikud omavalitsused, 14 ettevõtet ning 38 kodanikuühendused.

Kodanikuühendused

1. MTÜ Iru Ämma Klubi
2. MTÜ Jõelähtme Valla Kultuuriühing
3. MTÜ Jõelähtme Püha Neitsi Maarja kogudus
4. MTÜ Ülgase Külaselts
5. MTÜ Kostitajate Klubi
6. SA Rebala Fond
7. MTÜ Rootsi-Kallavere Külaselts
8. MTÜ Kostivere Selts
9. MTÜ Kodanikualgatuse Selts
10. MTÜ Ruu Küla Heakorra Selts
11. MTÜ Jägala Joa Selts

Omavalitsused

1. Jõelähtme vald
2. Rae vald
3. Viimsi vald

Ettevõtted

1. Tulundusühistu Talismaa
2. OÜ Jõelähtme Varahaldus
3. OÜ Pajo Õigusnõu
4. OÜ Melanell
5. OÜ RL Kivi Talu
6. AS ELVESO

² 1) Strateegiate välja töötamine ja rakendamine alt üles, 2) avaliku ja erasektori kohalik partnerlus, 3) integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed, 4) uuendused, 5) koostöö, 6) võrgustikutöö, 7) piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad.

12. MTÜ Jägala Linnamäe
 13. MTÜ Saviranna Külaselts
 14. MTÜ Loo Spordisõprade Selts
 15. MTÜ Kaberneeme Klubi
 16. MTÜ Eesti Europeade Komitee
 17. MTÜ Koogitüki
 18. MTÜ Neeme Päästeselts
 19. MTÜ Kostivere Tuletõrje Selts
 20. MTÜ Rae Kodanik
 21. MTÜ Rae Tehnikaspordi Klubi
 22. MTÜ Rae Tuletõrje- ja Päästeselts
 23. MTÜ Lilleoru
 24. MTÜ Vabaajakeskus Vanad ja Noored
 25. MTÜ Jüri Gümnaasiumi Vilistlaskogu
 26. MTÜ Uuesalu Külaselts
 27. MTÜ Peetri Selts
 28. MTÜ Lagedi-Jüri Noorteühing
 29. MTÜ Lagedi Alevikuselts
 30. MTÜ Aiaotsa Aiandusühing
 31. MTÜ Lillelapsed
 32. SA Rannarahva Muuseum
 33. MTÜ Viimsi Pensionäride Ühendus
 34. MTÜ Prangli Saarte Külaühing
 35. MTÜ Lubja külaselts
 36. MTÜ Ühendus Koduvald
 37. MTÜ Naissaare Päästeselts
 38. MTÜ Naissaare Areng
7. OÜ Mixi Kirjastus
 8. OÜ Soletek
 9. OÜ Rae Liikluskool
 10. TÜ Lagedi Ratsaspordikool
 11. OÜ Aamann
 12. FIE Juha Lindström
 13. OÜ Viimsi Vesi
 14. OÜ Marhold Grupp

Seisuga juuni 2021 on liikmeskond 67-liikmeline (vt täpsemalt lisa 6).

Liikmeskonna jagunemine sektorite vahel on järgmine:

avalik sektor – 3 liiget;

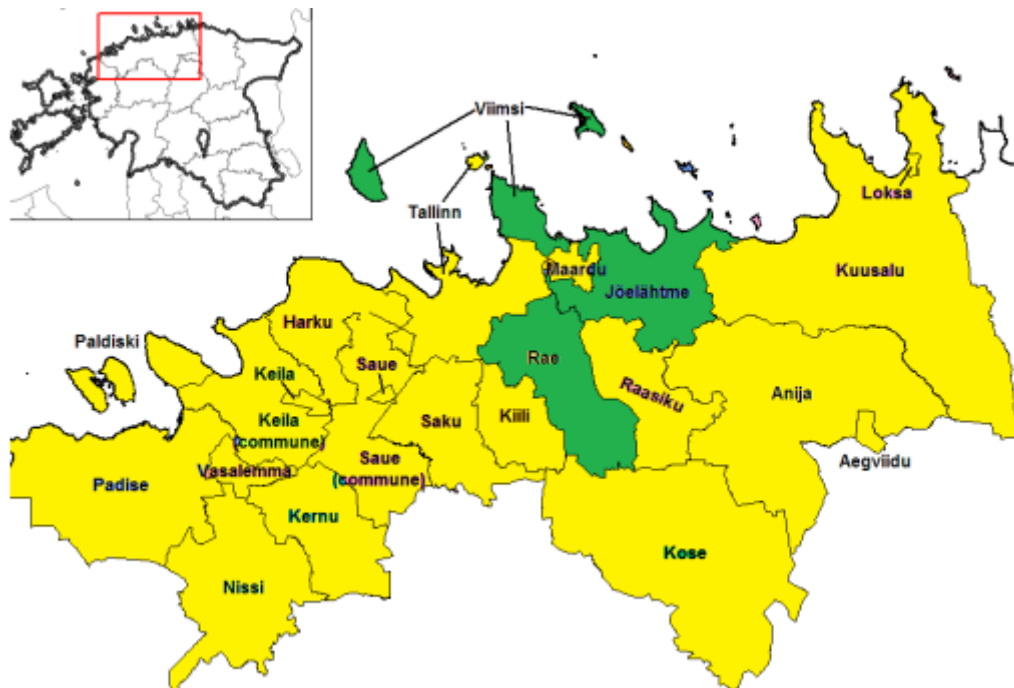
kolmas sektor – 41 liiget;

erasektor – 23 liiget.

Koostöökogu liikmeks võivad asuda kõik organisatsioonid, kes tegutsevad tegevuspiirkonnas ja aitavad oma tegevusega kaasa piirkonna arengule. Liikmeskonnas jälgitakse, et omavalitsusüksuste esindajate ja riigi või kohaliku omavalitsusüksuse osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute (edaspidi avalik sektor) esindatus liikmeskonnas jääb alla 50%.

1.2. Tegevuspiirkonna kirjeldus

Harju maakonnas on kokku 23 kohalikku omavalitsust, millest 3 (Jõelähtme, Rae ja Viimsi) moodustavad Põhja-Harju Koostöökogu. Kokku tegutseb maakonnas viis Leadertegevusgruppi. PHKK tegevuspiirkonna vaieldamatuks tõmbekeskuseks on Tallinna linn, mille arengud on piirkonna kui terviku jaoks äärmiselt olulised. PHKK piirkonna puhul ongi peamiseks ühisosaks geograafiline paiknemine ning piirnemine pealinnaga (joonis 1).

Joonis 1. Harjumaa omavalitsused ja PHKK piirkond (tähistatud rohelisega)

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond paikneb Harjumaa põhjaosas Tallinna linna vahetus naabruses (kõikidel omavalitsustel on olemas ühine piir linnaga). Piirkonda iseloomustab rikkalik kultuuripärand. Tegevuspiirkonnas asuvad kaunid metsad, muinasaegu meenutavad miljööväärtuslikud maastikud ja pikad rannajooned (Jõelähtmel ja Viimsil on olemas merepiir, Rae vallal mitte). Piirkonnas on kokku 18 väikesaart, millest 9 asuvad Viimsi (sh suurematest Naissaar ja Prangli) ja 9 Jõelähtme (sh Rammu) vallas. Tegevuspiirkonna pindalaks on 490,4 km².

Statistikaameti andmetel elas seisuga 01.01.2015 piirkonnas 42 605 inimest³. Rahvastikuregistri andmetel oli samal ajahetkel elanikke 39 446, Harjumaal (va Tallinn) oli elanikke kokku 153 648. Koos Tallinna rahvastikuga elab Harjumaal 588 005 inimest, mis on ligikaudu 43% kogu Eesti elanikkonnast. Rahvastikuregistri andmetel on piirkonna rahvarohkemaks omavalitsuseks Viimsi vald (18 163 elanikku), kus on ka asustustihedus enam kui 8 korda suurem kui nt Jõelähtme vallas. Sellest tulenevalt on ka asustusmuster ja üldine elukeskkond olulises osas Viimsi ning ka Rae vallast linnaline, samas on suur osa Jõelähtme vallast pigem maalise iseloomuga.

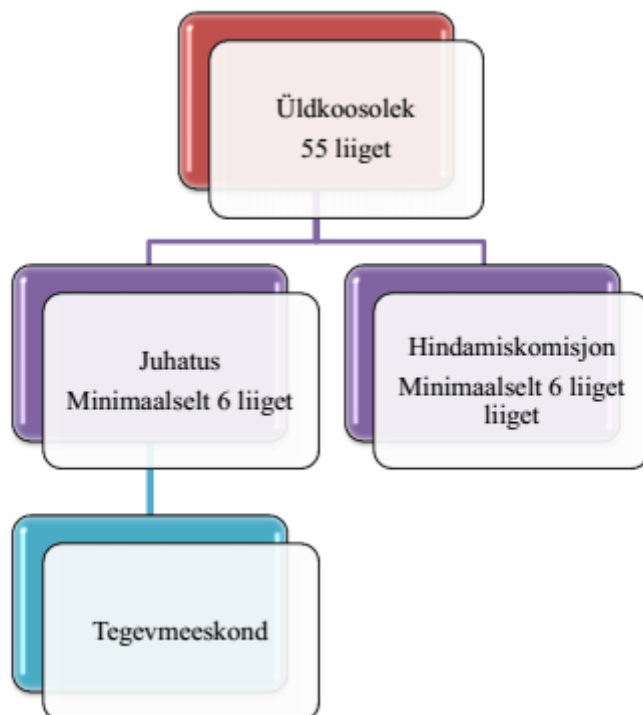
PHKK piirkonda kuuluvad heal järjel olevad vallad. Viimase kümne aasta jooksul on mitmed ettevõtted suunanud oma tootmise või muu tegevuse valdade territooriumile. Loodud on

³ Edaspidises analüüsis on kasutatud Rahvastikuregistri andmeid 2014.aasta andmete alusel.

mitmeid tööstusparke, peamiselt Rae valda. Tulenevalt Tallinna lähedusest iseloomustab suurt osa elanikkonda igapäevane pendelränne, mis mõjutab ühtlasi inimeste üldist elulaadi, tavaid jms. Erinevalt ülejäänud Eestist on piirkonda iseloomustanud elanikkonna kiire kasv. Viimasest tulenevalt elab piirkonnas keskmisest enam nooremaealisi suhteliselt heal järjel olevaid inimesi.

1.3. Juhtimine ja töökorraldus

Koostöökogu kõrgeimaks organiks on liikmete üldkoosolek, kes valib vähemalt kuueliikmelise juhatus ja projektide hindamiseks vähemalt kuueliikmelise komisjoni. Tegevmeeskonda kuuluvad tegevjuht, projektijuht ning osalise töötajaga raamatupidaja (vt joonis 2).

Joonis 2. Põhja-Harju Koostöökogu ülesehitus

Üldkoosoleku pädevusse kuulub ühingu põhikirja ja eesmärgi muutmine, strateegia, tegevuskava ja eelarve vastu võtmine ning muutmine. Samuti kinnitab üldkoosolek juhatuse liikmete arvu ja kinnitab selle liikmed. Üldkoosoleku pädevuses on ka kõik teised seadusandlusest tulenevad õigused. Üldkoosoleku moodustavad PHKK liikmed.

Üldkoosoleku otsuste täitmise eest vastutab juhatus, kelle tööd juhib esimees. Juhatuse liikmed valitakse üldkoosoleku poolt kolmeks aastaks. Juhatuse pädevusse kuulub ühingu tegevuse korraldamine, liikmete vastu võtmine ja välja arvamine, strateegia ja tegevuskava koostamise korraldamine, raamatupidamise korraldamine ning aastaaruande esitamine üldkoosolekule. Juhatus vastutab ka põhivara soetamise ja laenude võtmise eest. Juhatuse otsusega võetakse tööle töötajad ning määratakse neile tasu.

Koostöökogu tegevuse arendamiseks ning paremaks korraldamiseks võib juhatus moodustada täiendavaid tööorganeid, näiteks mitmesuguseid töögrupe ja komisjone.

Strateegia elluviimiseks on moodustatud projektide hindamiskomisjon, kelle peamiseks ülesandeks on laekunud rahastamistaotluste hindamine. Hindamiskomisjoni töökorra kinnitab üldkoosolek. Hindamiskomisjoni liikme esitatud või temaga seotud taotluste arutamisel peab vastav komisjoni liige ennast otsuse tegemisest kirjalikult taandama. Riskide vähendamiseks määratakse igale hindamiskomisjoni liikmele asendusliige.

Organisatsiooni igapäevast tööd juhib tegevjuht, kes kinnitatakse ametisse juhatuse poolt.

Tegevjuhi ülesanded on alljärgnevad:

- organisatsiooni strateegia elluviimine;
- piirkonnale suunatud arendustegevuste juhtimine;
- tegevusplaani ja eelarve koostamine ning nende elluviimise jälgimine;
- kommunikatsiooni korraldamine, sh huvigruppide kaasamine;
- organisatsiooni riigisisese ja rahvusvahelise koostöö korraldamine.

Projektijuhi ülesanded on alljärgnevad:

- projekti taotlusvoorude korraldamine;
- taotlejate nõustamine;
- PHKK projektide kavandamine ja juhtimine;
- projektide seire ja dokumentatsiooni säilitamise korraldamine.

Kõikide PHKK juhtimisstruktuuride juures peetakse kinni põhimõttest, et kolmanda ja erasektori esindajad koos peavad moodustama vähemalt 51% igast otsuseid tegeva tööorgani kinnitatud koosseisust.

Strateegia muutmiseks ja täiendamiseks kutsutakse kokku eraldi teemarühmad, korraldades aruteludeks erinevaid seminare ning ümarlaudu, kaasates piirkonna elanikke kõikidest sektoritest. Vajadusel kutsutakse osalema ka väliseid eksperte.

1.4. Tegevusgrupi kogemused esimesest Leader-perioodist

Strateegia protsessi raames toimunud aruteludel (kaasamiseminarid, intervjuud omavalitsusjuhtidega ja strateegia juhtrühma nõupidamised) toodi esimese Leader-perioodi positiivsete kogemustena välja järgnev:

- senine tegevus on olnud edukas, tegevustest ja projektidest on olnud reaalne kasu;
- tegevus on olnud arusaadav ja asjalik, pole olnud vaidlustusi;
- hindamisprotsess on kohapealne, hindamiskomisjonis on kohalikud inimesed, projektide eelseleksioon on olnud hea;
- I (külakogukondade ühendamise ja arendamine) ja IV (ranna-alade ja väikesaarte arendamine) meede on olnud toimivad;
- omavalitsuste suhtumine on olnud toetav;
- PHKK liikmed ja nendega seotud teised tegijad on võrgustunud (ühised tegevused, õppereisid jms);
- projektid on olnud enamasti "alt üles" kavandatud;
- tegevusgrupp on pidevalt arenenud, liikmed on tugevad.

Esimese perioodi kogemusest toodi välja järgmised väljakutsed:

- piirkonna kui terviku projekte oli vähe, sidusus kolme omavalitsuse vahel on suhteliselt nõrk;
- PHKK tuntus on vähene, tegevusgrupist ei teata laiemalt (arenguruumi on info

levitamisel, kaasamisel ja kodulehel);

- bürokratia taotlejate jaoks on suhteliselt suur, samas on taotluste rahastamiseks vahendeid vähe;
- noorte meede ei toiminud planeeritult;
- projektide rahastamine ei ole olnud fokuseeritud ühtsele suunale ja/või eesmärgile;
- partnerluse tähtsustamine ja ühisosa leidmine on olnud väljakutse;
- projektide mõju ei ole hinnatud.

Tulenevalt esimese perioodi kogemusest leiti, et uue perioodi strateegial võiks olla kolm põhivaldkonda: kogukonnad, ettevõtlus ning turism ja elukeskkond. Neljandaks nn horisontaalseks suunaks võiks olla koostööprojektid.

Kogukondade aktiveerimise puhul on uue perioodi olulisemateks märksõnadeks:

- ühine identiteet, ühised üritused, ühisprojektid jms;
- (uus)asumite aktiveerimine – ühistegevused, töötoad, mõttetalgud, õppereisid jne;
- lisaks noortele on oluline ka teiste gruppidega (nt eakad) seotud tegevused.

Ettevõtlusvaldkonna puhul on lähtuvalt esimese perioodi kogemustest fookuseks eelkõige kohapealne mõju (töökohad, tulud jms jääks maksimaalselt piirkonda). Peamised märksõnad:

- kohalike teenuste arendamine, väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE) toetamine (väiketootmine jms), võrgustumine;
- turismi arendamine, sh ühisosade leidmine (eesmärgiks pakkuda ka Tallinna linna elanikele ja selle külastajatele erinevaid võimalusi, nt linnainimeste harimine maal).

Elukeskkond arendamise märksõnadeks on:

- turvalisus, päästeteenus, naabrivalve;
- heakord, haljasalad, pargid, avaliku ruumi korrastamine jms.
- ühisprojektid.

Koostööprojektid ühiste huvide elluviimisel:

- tegevusgruppide vahelised ja rahvusvahelised projektid kultuuri, turismi ja kohaliku toidu populariseerimise alal.

2. Tegevuspiirkonna olukorra lühiülevaade

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna arenguvajaduste ja –potentsiaali välja selgitamiseks teostati sotsiaal-majanduslik analüüs, milles käsitleti rahvastiku, majanduse, kodanikuliikumise ja avalike teenustega seonduvaid küsimusi ning väljakutseid. Täiendavalt viidi läbi piirkondlikud ümarlauad, omavalitsusjuhtide intervjuud ning erinevad täiendavad arutelud strateegia juhtrühma ja teiste partneritega (vt p 4. – strateegia koostamise protsess). Käesoleva strateegia aluseks on seega nii analüüsi kui ka erinevate ürituste tulemused.

Analüüs on tervikuna välja toodud strateegia lisa (vt lisa 1), käesolev peatükk käsitleb peamisi järeldusi, mis on PHKK strateegia aluseks ning millest johtuvalt on koostatud tegevusgrupi visioon, püstitatud eesmärgid ning töötatud välja meetmed.

2.1. Arenguvajadused

Harjumaa koos PHKK piirkonnaga on üks kahest Eesti maakonnast, mille elanikkonna arv on viimase kümne aasta jooksul tervikuna kasvanud (vt tabel 1). Eriti suurt tõusu võib täheldada esmajoonel PHKK piirkonna omavalitsuste puhul, mille rahvaarv on suurenenud 24 tuhandelt enam kui 38 tuhandeni ehk ligi 60%.

Tabel 1. Harjumaa ja PHKK piirkonna rahvaarvu muutus 10 a jooksul (Rahvastikuregister, 1.01.2014 seisuga)

	2005	2008	2011	2014	Muutus	Muutus, %
Jöelähtme	5 241	5 607	6 035	6 128	+887	+16,9
Rac	8 045	10 063	12 675	14 287	+6 242	+77,6
Viimsi	10 771	14 717	16 798	17 929	+7 158	+66,5
PHKK piirkond kokku	24 057	30 387	35 508	38 344	+14 287	+59,4
Harjumaa kokku, va Tallinn	128 893	141 594	151 200	152 548	+23 655	+18,4
Tallinn	398 921	401 345	411 903	429 829	+30 908	+7,7
Harjumaa kokku, sh Tallinn	527 814	542 939	563 103	582 377	+54 563	+10,3
Eesti kokku	1 370 224	1 363 210	1 365 463	1 354 670	-15 554	-1,1

Tähelepanuväärselt on kasvanud ka PHKK piirkonna majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv, ületades kasvutempolt nii maakonna kui ka Eesti keskmisi. Maakonna ja riigi näitajaid ületab märkimisväärselt ka piirkonna keskmine brutopalk ning tulumaksu laekumine elaniku kohta. Samuti on omavalitsuste põhitegevuse tulud kasvanud, samal ajal kui need mujal on enamasti vähenenud.

Piirkonna MTÜde ja SAde arv 1000 elaniku kohta on aga küllaltki väike hoolimata sellest, et viimase 10 aasta jooksul on nende arv tõusnud 1,9 korda.

Piirkonna peamisi näitajaid kajastab tabel 2.

Tabel 2. PHKK tegevuspiirkonna peamised näitajad ja nende muutus

Näitaja	PHKK piirkond	Harjumaa, sh Tallinn	Eesti
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv aastal 2004	957	25 775	41 467
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv aastal 2011	2 827	38 188	65 032
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arvu muutus kordades	3	1,5	1,6
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv 1000 elaniku kohta 2012. a	80	71	48
Keskmine brutopalk aastal 2012	1113 EUR	1001 EUR	887 EUR
Elaniku kohta laekunud tulumaks 2013. a	830 EUR	641 EUR	533 EUR
Omavalitsuste põhitegevuse tulude muutus perioodil 2008-2012	9,4%	-2,5%	-6,4%
Omavalitsuste netovõlakoorumus 2012. a	55%	44%	37%
MTÜde ja SAde arv aastal 2004	343	9 567	21 454
MTÜde ja SAde arv aastal 2012	715	12 710	29 016
MTÜde ja SAde arvu muutus kordades	2,1	1,3	1,4
MTÜde ja SAde arv 1000 elaniku kohta 2012. a	19	22	21

Analüüsid tulenevalt saab piirkonna peamiste väljakutsete iseloomustamiseks välja tuua järgneva.

1. Piirkonna omavalitsuste taust ja areng viimasel kümnendil on olnud erinev, millest tulenevalt erinevad piirkonna siseselt osaliselt ka väljakutsed.

Sotsiaalmajanduslik analüüs näitab, et kuigi kõik PHKK omavalitsused piirnevad Tallinnaga, on piirkonnasisesed erinevused nii rahvastiku, majanduse, kodanikuliikumise kui ka avalike teenuste erinevate näitajate osas suhteliselt suured. Eelkõige eristuvad Rae ja Viimsi vallad Jõelähtme vallast oluliselt mitmete näitajate poolest.

Rae ja Viimsi valda iseloomustavad väga kiire rahvastiku kasv (sh nooremates vanusegruppides), kõrge majanduslikult aktiivsete ettevõtete osakaal ja tulumaksu laekumine elaniku kohta, linnaline elukeskkond suuremates asumites jms, samas on valdadel väljakutseks avalike teenuste pakkumise tagamine kiiresti kasvanud nõudluse tingimustes (eelkõige lasteaia- ja koolikohad, aga ka nt vaba aja veetmise võimalused). Jõelähtme vald on hõredama asustuse ning märgatavalt väiksemate kasvunumbritega, linnalist elukeskkonda on vallas oluliselt vähem. Samas pole vallas suuremaid probleeme kooli- ja lasteaiakohtadega ning nt kolmanda sektori asutuste arvukus on kasvanud kiiremini kui Raes ja Viimsis. Lisaks iseloomustavad valdasid ka geograafilisest asukohast tulenevad erisused – Rae vallal puudub merepiir, kuid samas on soodne logistiline asukoht toonud valda võrreldes Viimsi ja Jõelähtmega oluliselt enam keskmisi ja suuri ettevõtteid.

PHKK strateegias on otstarbekas arvestada piirkonna siseste erinevustega, **väljakutseks on ühisosa ja ühiste huvide määratlemine ning koostöö arendamine.**

2. Rahvaarv on piirkonnas märkimisväärselt kasvanud, mis tähendab suuremat nõudlust erinevate teenuste järgi.

PHKK piirkonnas rahvaarv on 10 aastaga kasvanud ligi 60%, olulisel määral on kasvanud nooremate vanusegruppide arvukus. Ühelt poolt loob soodne vanusstruktuur väga head eeldused piirkonna arenguks tulevikus, teisalt on oluliseks väljakutseks pidevalt suurenenud nõudluse rahuldamine nii avalike kui äriliste teenuste osas.

PHKK kui Leader-tegevusgrupi jaoks on **väljakutseks eelkõige erinevate vaba aja teenuste** (sh kultuur, sport jms) võimaluste pakkumine piirkonnas, jättes selgelt avalike teenuste (lasteaiad, koolid) arendamise kohalike omavalitsuste ülesanneteks. Vaba aja teenuste arendamine on oluline nii noortele kui ka teistele vanusegruppidele, pidades samas silmas ka teisi võimalike tarbijaid (Tallinna elanikud, turistid).

3. Piirkonna ettevõtlusaktiivsus on kõrge, keskmine palgatase hea ja ettevõtlus mitmekesine, kuid samas on suur osa rahvastikust igapäevaselt “pendeldav”.

Kogu piirkonna jaoks on Tallinn väga oluline tõmbekeskus, märkimisväärne osa PHKK elanikest “pendeldab” igapäevaselt, käies Tallinnas nii tööl kui ka vaba aja teenuseid tarbimas. Tallinna suur tähtsus mõjutab ühelt poolt logistilist olukorda ja liikluskoormust ning teisalt ka nii KOVide-sisest kui piirkondlikku sidusust (osaliselt on PHKK “Tallinna magalaks”).

PHKK piirkonna jaoks on väljakutseks **kogukondade sidususe suurendamine** nii nn uusasumites kui ka laiemalt. Sidususe suurendamiseks on vajalik nii kohapealsete teenuste ja tegevusvõimaluste arendamine kui ka kogukondade aktiveerimine, et vähendada elanike “pendeldamise” vajadust.

4. Tallinna lähedus, mis on samal ajal nii piirkonna nõrkus kui ka tugevus, on ka oluline arenguvõimalus.

Tallinna lähedus on nii piirkonna tugevus (lai valik töökohti ja teenuseid) kui ka nõrkus (elanike “pendeldamine”, vähene seotus piirkonnaga). Samal ajal on aga pealinna lähedus üks olulisematest eeldustest tuleviku arenguteks. PHKK piirkonnal on võimalus pakkuda erinevaid teenuseid nii Tallinna u 400 000 elanikule kui ka (välis)turistidele, kes külastavad Tallinna (u 1,5 milj majutatud inimest aastas).

Peamisteks väljakutseteks on:

- asukoha kui arenguvõimaluse parem ärakasutamine – PHKK eripära eksponeerimine (nt kultuuripärandi, loodusressursi või “maaelu” eksponeerimine jms);
- olemasolevatele nõrkustele (“pendeldamine”, vähene seotus piirkonnaga) leevenduse leidmine (kohalike teenuste arendamine, elanike “kinnistamine” jms).

Eelmisest Leader-perioodist pärinevad samuti mõned väljakutsed, millega käesoleval perioodil tegelema peab (vt ka p 1.4.). Need on järgmised:

1. piirkonna kui terviku projekte oli vähe; väljakutseks on partnerluse tähtsustamine ja ühisosa leidmine;
2. projektide rahastamine ei olnud fokuseeritud ühtsele suunale ning eesmärgile. Seega on väljakutseks täpsema fookuse leidmine;

3. noorte ja turismi meetmed ei õigustanud endid eraldiseisvatena. Seega on väljakutseks nendega seonduvate tegevuste integreerimine teistesse meetmetesse, kindlustades neile samas piisava tähelepanu;

4. projektide seire ning mõjude hindamine ei toiminud. Seega on uuel perioodil vajalik seire ja mõjude hindamise sisseviimine.

2.2. Arengupotentsiaal

Strateegia tulemuslikuks rakendamiseks on oluline keskenduda piirkonna peamistele tugevustele ning leida lahendusi nõrkuste leevendamiseks. Allpool on välja toodud neist kõige olulisemad, mis lähtuvad avalikel aruteludel ja intervjuudel käsitletust (vt tabel 3.).

Tabel 3. PHKK piirkonna SWOT-analüüs

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Mitmekesine looduskeskkond (meri, väikesaared, mets, piisavalt rohelist jne) • Suure potentsiaaliga elanikkond (elanike arv, struktuur, haridus, sissetulekute tase jne) • Soodne geograafiline asukoht, Tallinna lähendus (töökohad, teenused, logistika jne) • Rikkalik ja mitmenäoline kultuuri- ja ajaloopärand (Rebala muinsuskaitseala, rannarahva kultuuripärand jne) • Infrastruktuuri olemasolu (ühendusvõimalused Tallinnaga, teedevõrk) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kogukonna passiivsus (märksõnad “magala”; “anonüümsus” jms) • Nõrk koostöö, sh ka KOVide vahel, suured erinevused • Infrastruktuuri olukord, piirkonnasisene ühistransport • Tallinna mõju tõmbekeskusena – elanike “pendeldamine” nii töökohtade kui ka tarbitavate teenuste tõttu • Ebaühtlus (osalt tiheasustatus, osalt hajaasustus), mis mõjutab teenuste pakkumist, selgete keskuste puudumine • Tööstus, transiit (nt Muuga Sadam) • Piirkonna nõrk omavaheline sidusus (omavalitsused, ettevõtted ja kolmanda sektori organisatsioonid tegutsevad omaette)
Võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Tallinna potentsiaali rakendamine (elanikele ja turistidele teenuste pakkumine) • Kohaliku kultuuripärandi senisest mitmekülgsem rakendamine • Piirkonna ja ettevõtjate koostöö, ühisturunduse arendamine • Kogukonna sidususe suurendamine läbi ühiste traditsioone loovate ettevõtmiste jms 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskkonnareostus tulenevalt suurettevõtetest ja transiidist • Asustuse ebaühtluse süvenemine • Tallinna kui tõmbekeskuse mõjuvõimu suurenemine

Strateegias on oluline kasutada piirkonna tugevusi, millest tulenevalt on PHKK strateegilisteks fookusteks:

- kohaliku ressursi (loodus, inimesed, kultuur) rakendamine mitmekesiste kohapealsete teenuste ja vaba aja veetmise võimaluste arendamiseks;
- kogukonna ühtekuuluvustunde loomine, sh koostöö ning võrgustike edendamine;
- elukeskkonna väärtustamine ja selle korraldamine.

3. Eelmise strateegia täitmine

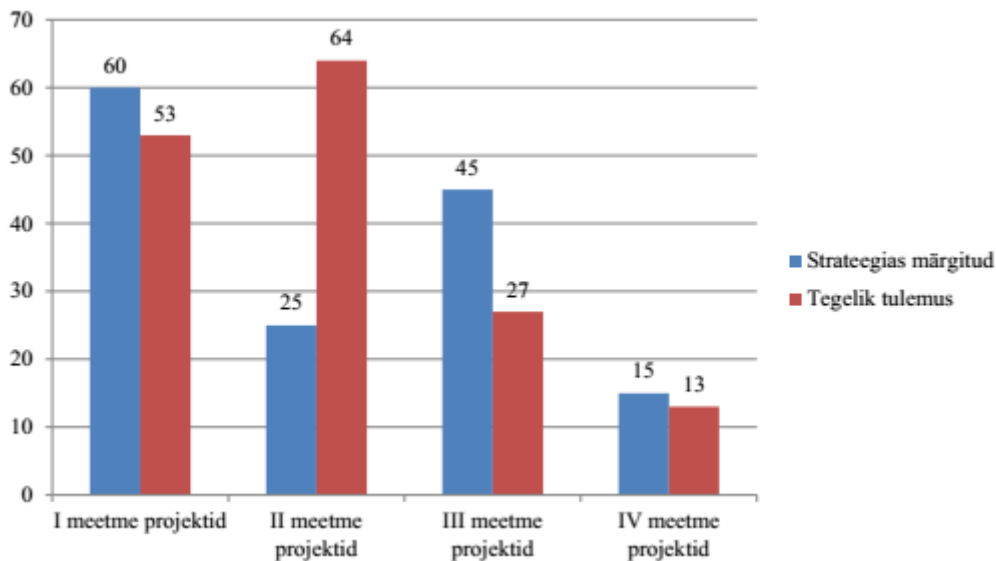
3.1. Toetuste jagunemine

Perioodi 2009-2015 eelarve mahuks oli u 2,5 miljonit eurot, millest ligi 2 miljonit eraldati projektide toetuseks, ülejäänud administreerimiseks ja strateegia koostamiseks. Perioodil 2010-2013 toimus kokku seitse taotlusvooru, lisaks viidi 2014. aasta veebruaris läbi täiendav väikesemahuline projektide taotlusvoor ning juulis koostöökogu projekti taotlusvoor, kuna vahendeid oli üle. Aastatel 2010-2014 said kokku positiivse otsuse 157 projekti, ühe projekti keskmiseks maksumuseks on ligi 14 000 eurot. Rahastatud projektide keskmine maksumus suurenes perioodi jooksul, nt 2012-2013 oli see keskmiselt ligi 17 000 eurot. Taotlusi esitati 9 taotlusvooru jooksul kokku 228, mis tähendab, et rahastuse sai 69% projektidest.

Esimesel perioodil 2009-2014 rakendati nelja meetet:

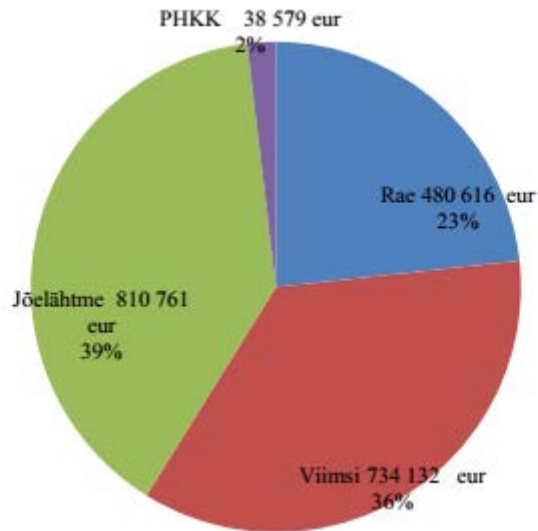
- I meete: külakogukondade ühendamine ja arendamine (toetus min 1600, maks 63 912 eurot);
- II meete: ettevõtlus ja puhkemajandus (toetuse määr min 1600, maks 63 912 eurot);
- III meete: Koostöökogu tegevuspiirkonna noored (toetuse määr min 1600, maks 19 200 eurot);
- IV meete: ranna-alade ja väikesaarte arendamine (toetuse määr min 1600, maks 32 000 eurot).

I ja IV meetme projekte rahastati (arvuliselt) vastavalt strateegias planeeritule, II meetme projekte (ettevõtlus) oli aga oluliselt rohkem (viieks ja kaheksandas taotlusvoorus avatud meetmed) ning III meetme (noored) projekte vähem (vt joonis 3).

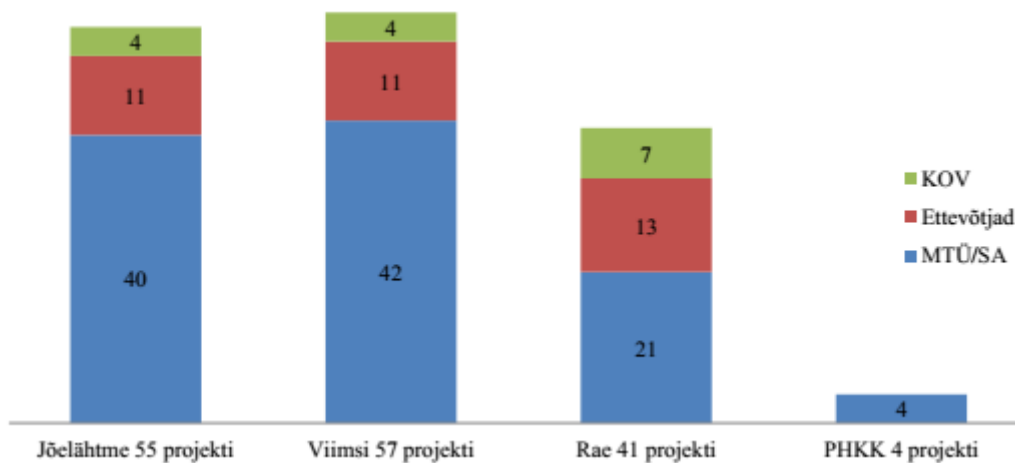
Joonis 3. Strateegias planeeritud ning tegelikult 2010-2014 rahastatud projektide arv

Toetuste jagunemine omavalitsuste lõikes on olnud suhteliselt võrdne. Kõige suurema osa toetustest (40%) on saanud Jõelähtme valla organisatsioonid, millele järgnevad Viimsi ja Rae omad (vt joonis 4.).

Joonis 4. Toetuste jagunemine PHKK omavalitsuste lõikes (2010-2014. a, 9 taotlusvooru)

Enam kui kaks kolmandikku (107) aastatel 2010-2014 positiivse otsuse saanud taotlustest on esitatud kolmanda sektori organisatsioonide poolt, omavalitsuste projekte on olnud 15 ning ettevõtjate projekte 35. Lisaks on rahastatud nelja PHKK poolt esitatud taotlust (vt joonis 5).

Joonis 5. Projektide arv omavalitsuste ja sektorite lõikes (2010-2014. a, 9 taotlusvooru).

Eelmise perioodi Leader-strateegia sisulisi tulemusnäitajaid on keeruline hinnata, kuna strateegias on need kirjas mittemõõdetavalt. Seetõttu on ka senise strateegia seire olnud suures osas väljundite põhine (taotluste ja rahasummade jagunemine omavalitsuste, meetmete ja sektorite lõikes, ürituste arv, osalejate arv, rajatud/taastatud/korrastatud objektide arv jms).

3.2. Toetuste väljundid ja mõju

Meetmete raames piirkonna arenguks suunatud toetusi kasutasid kõik sektorid, enamasti soovisid taotlejad ühekordset toetust tegevuse arendamiseks, kuid suuremahulisemate projektide korral toetati tegevusi ka etapiviisiliselt, näiteks Naissaare kiriku restaureerimine (5 projekti), kultuuri- ja käsitöökeskuse Ajaveski restaureerimine (5 projekti), Kostivere mõisa restaureerimine (3 projekti), Iru külaplatsi ja –maja väljaehitamine (4 projekti), Rae Keeglimaja ehitus, Jüri aleviku multifunktsionaalse külaplatsi ehitus jt. Etapiviisiline ehitamine võimaldas taotleja rahaliste vahendite optimeerimist ning tulemuseks on edukalt käivitunud teenust või tegevust pakkuvad paigad.

Eelmise perioodi viie esimese taotlusvooru (2010-2011) abikõlblikuks tegevuseks oli ettevalmistav tegevus ehk projekteerimine. Toetati 9 ehituslikku projekti valmimist, millest 4 on tänu hilisematele toetustele ka kasutusloani jõudnud ning toimivad edukalt ning vähemalt 3 projekti on kavas ellu viia uuel perioodil. Leader toetuste abil valminud uued teenust pakkuvad tegevuspaigad avati kõigis kolmes vallas: Peetri külas Rae Keeglimaja, Iru külas külamaja, Loo külas kultuuri- ja käsitöökeskus Ajaveski, Kostiveres Kasemetsa kasvuhooone, Naissaarel kirik, Prangli saarel Ülesaare puhkemajad. Enamasti oli taotlejate huvi pigem olemasolevaid tingimusi parendada, näiteks Prangli rahvamaja akende vahetus, Kostivere seltsimaja fuajee ja akende restaureerimine jne, kui uusi hooneid ehitada – koostöökoogu piirkonnas rajati vaid üks uus külamaja, mille vajadus oli suurenenud külakogukonna tõttu ka esile kerkinud.

Eelmisel perioodil toetati tõhusalt merepäästega seotud organisatsioonide tegevusi, millel on kindlasti oluline mõju turvalisuse tagamisel merel ning väikesaartega ühenduse pidamisel – toetati kolme päästemeeskonda kaatrite ja lisavarustuse soetamisel (Naissaarel, Kaberneemes ja Haabneemes).

Üldkasutatavaid vabaaja sisustamise ja tervisespordi objekte (lastemänguväljakud, skatepargid, terviserajad, spordiväljakud, tenniseväljakud) rajati kokku 14, neist suurejoonelisemad olid Klindiaastangu terviserada ja spordiväljak Püünsi külas (Viimsi vald), multifunktsionaalne külaplats Jüri alevikus (Rae vald), tenniseväljakud Iru külas ja Loo alevikus (Jõelähtme vald).

Ettevõtlusprojekte toetati 35-l korral, enamasti olid need seotud olemasoleva tegevuse hoogustamise või teenuse kvaliteedi parendamisega, näiteks Jüri väikeloomakliiniku varustuse täiendamine, paatide remontimisvõimaluste parandamine jne. Turismiteenust pakkuvaid ettevõtjaid toetati köögi- ja majutusruumide sisustamisel, aga ka klientide parema teenindamise huvides (näiteks vaateplatvormi ehitamiseks, audiogiidide soetamiseks, esitlustehnika soetamiseks jne). Pealinna lähistel teenust pakkuvale väikeettevõttele on toetuste mõju kindlasti oluline ning uuel perioodil on kavas seda senisest rohkem toetada, sest huvi ettevõtlustoetuste vastu kasvas aasta-aastalt.

Eelmisel perioodil toetatud nn pehmed projektid on aidanud kaasa võrgustike tekkimisele ning tihedamale suhtlemisele piirkonnasiseselt – märgatavalt aktiivsemaks on muutunud kultuuriline tegevus valdade vahel, tehakse turismialast koostööd ning alus on pandud kohaliku toidukultuuri edendamisele. Võrgustike tekkimisele on kaasa aidanud õppereisid, festivalid, trükiste koostamised, seminaride ja õppepäevade korraldamised. Koostöökoogu poolt teostatud kaks projekti (Piirkonda tutvustav ringvaatefilm ning Turismialase koostöövõrgustiku projekt) on olnud tõhusaks koostööd algatavaks ja eeskuju näitavaks projektiks.

3.3. Senise koostöö analüüs

PHKK üheks eesmärgiks oli tegevuspiirkonna ühiste probleemide lahendamine ja koostöö algatamine erinevates valdkondades. Kuna tegevusgrupp alustas tegevust hiljem kui teised, siis koostööprojektide ja –võrgustike tekkimiseks jäi vähe aega. Üldist eesmärki täideti pigem üksikprojektide elluviimise teel, mis lähtusid piirkonna arendamise vajadustest, tuginedes seejuures erinevate sektorite partnerlusele - parendati elukeskkonda, tõsteti piirkonna atraktiivsust elanikele ja turistidele, täiustati teenuste kättesaadavust jne.

Koostöökoogu viis ellu kaks koostööprojekti, millest üks oli rahvusvaheline koostööprojekt. PHKK koos Nelja Valla Koguga viis ellu turundustegevuse valdkonda kuuluva projekti „Põhja-Harju Koostöökoogu ja Nelja Valla Kogu piirkondade turundamine külustus- ja väljasõidusihikohtadena“, mille koosseisus oli palju erinevaid üritusi Tallinna lähiste valdade kui sihtkoha paremaks tutvustamiseks 2013-2014. aastal. Olulisemad tegevused olid ettevõtjate ja organisatsioonide kaasamine Mardilaadale Helsingis (2013) ja Tourestile Tallinnas (2014), turismialaste koolituste korraldamine, reisibüroodele sihtkohtade tutvustamine ning piirkondlike turismitrukiste väljaandmine. Antud koostööprojekti mõjul tekkis piirkonnas turismialane võrgustik erinevate sektorite vahel, mis omakorda hoogustas üksikprojektide esitamist viimases taotlusvoorus ning lõi aluse edaspidiseks koostevõrgustiku uuel perioodil. Samuti on erinevate kohtumiste ja seminaride käigus toimunud turismialased ja kohalikku toidu temaga seotud koostööhuve väljaselgitavad arutelud idapoolsete tegevusgruppidega (Arenduskoda, Partnerid, PAIK, Virumaa Koostöökoogu, Kirderanniku Koostöökoogu), mis loob aluse uue perioodi koostöövõrgustike tekkeks.

2011-2014. aastal osales PHKK rahvusvahelises koostööprojekti koos Leedu, Poola ja Slovakkia tegevusgruppidega, mille eesmärgiks oli kultuurisildade loomine ja kohalike piirkondade tutvustamine läbi traditsioonide („The Development of regional tourism using local resources in the areas of Estonia North Harju, Lithuania Suduva, Poland KOLD, Slovakia SPIS“). Projekti raames korraldas PHKK 2013.aastal rahvusvahelise seminari „Attractive nature trails“ partnerite ja meie piirkonna huviliste osavõtmisel Viimsis, mille käigus avati koostöös kohaliku MTÜ ja vallavalitsusega Klindia stangu terviseraja skulptuur „Põhjakonn“ ning projektipartnerite kultuuri tutvustavad infotahvlid matkarajal. Antud projekti raames toimusid kultuurikollektiivide külästused ja õppereisid partnerite juurde, kaasamiseminarid ja kohtumised tegevusgruppide meeskondade tasandil, trükiti infomaterjale, avati partnerriike tutvustav veebileht, igasse riiki paigaldati partnerriikide kultuuri tutvustavad infotahvlid. Antud projekti mõju oli märkimisväärne kultuurivahetuse osas ning oma piirkonna inimeste ja koostöökoogu liikmeskonna võrgustumise osas. Kuna turismivaldkond on prioriteetne ka uuel perioodil, siis koostööpartnerite olemasolu loob võimaluse uute projektide algatamiseks.

Lisaks eelmainitule on toimunud kohtumised Soome tegevusgruppidega (Varsin Hyvä LAG ja Suupohjan LAG) kolme erineva sektori esindajate osavõtmisel, mis on ettevalmistava iseloomuga uue perioodi mitmekülgsemate koostööprojektide tekkimiseks.

Eelmise perioodi üheks nõrkuseks oli koostööprojektide vähesus, mistõttu on koostööprojektid erinevate sektorite kaasamisega uue perioodi üks prioriteete.

Tulenevalt eelmise perioodi kogemusest võib kokkuvõttes välja tuua järgneva:

1. kogukondade ning rannaalade ja väikesaarte meetmetes vastas projektide arv strateegias

planeeritule, ettevõtluse valdkonnas oli neid oluliselt rohkem ning noorte osas vähem. Seega tuleb uues strateegias ettevõtluse osa suurendada, noorte projektid võib ühildada kogukondadele mõeldud valdkonnaga;

2. toetuste jagunemine omavalitsuste lõikes oli suhteliselt ühtlane, veidi vähem on toetust saanud Rae valla organisatsioonid. Samas oli viimastes voorudes tasakaal suurem kui esimestes;

3. rahastatud taotluste hulgas domineerisid kolmanda sektori organisatsioonide projektid, uuel perioodil on eesmärgiks ettevõtete osakaalu suurendamine;

4. lisaks projektide ning rahasummade arvestamisele on uues strateegias vaja sisse viia selged sisulised tulemusnäitajad, mida tuleb strateegia elluviimisel seirata.

5. piirkonna spetsiifika väljaarendamisele suunatud projekte on olnud vähe, uuel perioodil on kavas suurema koostöö rakendamise toel kohalikke ressursse paremini kasutada;

6. PHKK kui organisatsioon on läbi teinud arengu ja olnud eestvedajaks koostööalastes tegevustes erinevatel tasanditel, loodud on alused tegevusvõrgustike toimimiseks ning uuel perioodil on loodud eeldused koostööprojektide käivitumiseks;

7. PHKK tegevus on kaasa aidanud inimeste teadlikkuse tõusule Leader programmi olemasolust ja tegevustest.

4. Strateegia 2015-2022

Järgnevalt on välja toodud PHKK strateegia visioon ja strateegilised valdkonnad, mis baseeruvad strateegia protsessi raames kogutud sisendil ning piirkonna väljakutsetel.

4.1. Visioon, strateegilised valdkonnad ja eesmärgid

Soovitud tulevikupilt

PHKK piirkonna ühiseks oluliseks mõjuteguriks on Tallinn, mis on Eesti "aju". PHKK eesmärgiks on olla "**aju toetav süda ja kops**" – piirkond pakub mitmekülgeid võimalusi nii kohalikele kui ka külalistele vaimu ja füüsilise turgutamiseks.

Visioon aastaks 2022

PHKK piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja vaba aja veetmise võimalused, aktiivne ja ühtehoidev kogukond ning väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond.

Visiooni poole liikumiseks on vajalik nii piirkonda teenindava ettevõtluse arendamine, kogukondade aktiveerimine kui ka elukeskkonna parandamine, mis on PHKK strateegilisteks tegevusvaldkondadeks. Igale tegevusvaldkonnale vastab üks strateegiline eesmärk ning toetusmeede. Eraldi on oluline ühis- ja koostöötegevus.

Strateegilised eesmärgid aastaks 2022

1. Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused – piirkonnas on välja arendatud teenused, mis on suunatud eelkõige kohalikele elanikele, aga ka külalistele. Piirkonna loodusressurss (meri, väikesaared, mets, rohealad jms) ja kultuuripärand (Rebala muinsuskaitseala, rannarahva kultuuripärand jms) teenindab nii kohalikke, Tallinna elanikke kui ka turisti kaugemalt. Arenenud on kohalik väiketootmine.

2. Piirkonnas on aktiivne ja ühtehoidev kogukond – piirkonna ja kogukondade traditsioonid on hoitud ja edasi arendatud. Toimub aktiivne koostöö (erinevad ühisüritused jms) nii asumite ja valdade siseselt kui ka piirkondade ja omavalitsuste vahel.

3. Piirkonnas on väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond – piirkonna looduslik ja kultuuriline eripära on väärtustatud ja hoitud. Mitmekesist vaba aja tegevust toetav taristu on süsteemselt välja arendatud ja kasutatud. Piirkonnas on tagatud turvalisus.

Prioriteetsemaks ja nõutavamaks toetusmeetmeks on elukeskkonna arendamise meede, mida toetab koostöö ja võrgustike arengule suunatud neljas meede.

Tulenevalt piirkonna asukohast ja eripärast (paiknemine Tallinna lähedal, rahvaarvu kiire kasv jms) on valdkondadest ja eesmärkidest mahuliselt suureim väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetse elukeskkonna loomine (valdkonda suunatakse võrreldes teistega veidi enam vahendeid), millele järgnevad võrdse tähtsusega nii ettevõtluse arendamine (eelkõige investeeringud) kui ka kogukondade aktiveerimine (eelkõige nn pehmed tegevused). PHKK

strateegiat toetavaks peamiseks ressursiks on **kohalikud inimesed, asukoht, looduskeskkond, ajalugu ja avalik kapital** (Leader-toetused). Strateegia edukaks rakendamiseks on läbivalt oluline toetada **inimkapitali arendamist** (koolitus, õppereisid, seminarid jms) ning tagada **PHKK kui organisatsiooni arendamine**.

Kõigi PHKK meetmete ja nende raames toetatavate projektide puhul on läbivalt (horisontaalselt) olulised järgmised väärtused:

- **koostöö** – nii ettevõtluse, kogukondade kui ka elukeskkonna arendamisel on

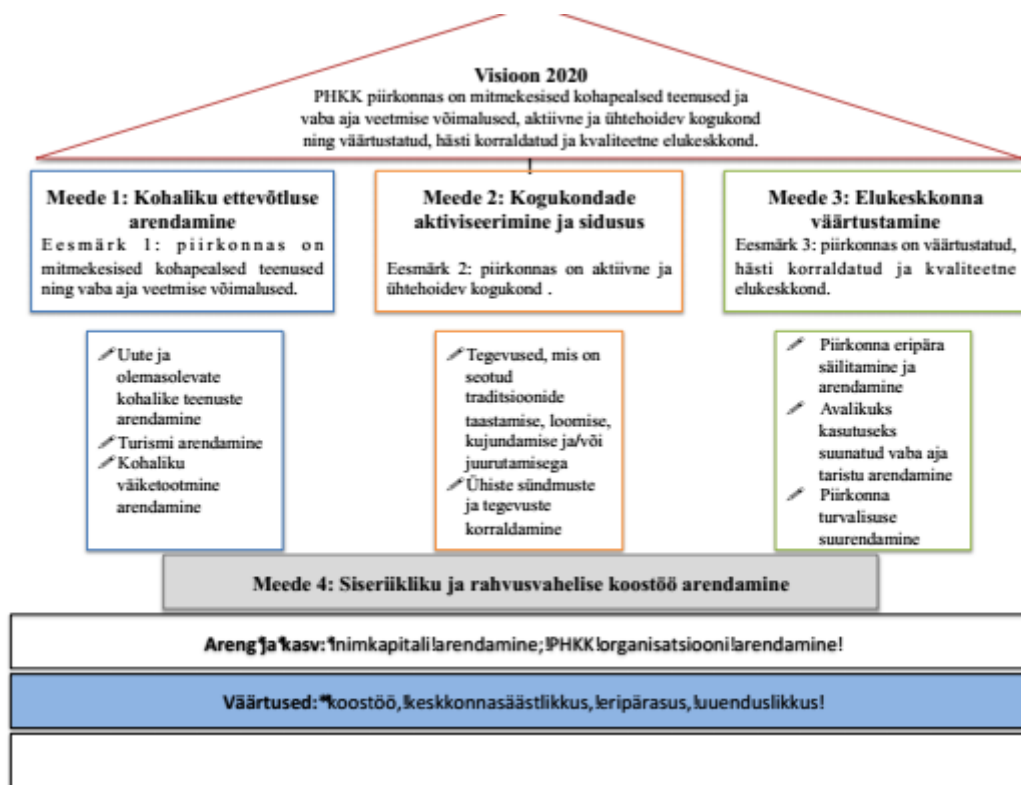
eelistatud ühistegevus;

- **keskkonnasäästlikkus** – oluline nii investeeringute kui ka “pehmete tegevuste” puhul;
- **eripärasus** – eelistatud on omanäolised algatused, nt piirkonnaspetsiifilise loodusressursi ja kultuuripärandi hoidmine, arendamine ja eksponeerimine jms;
- **uuenduslikkus** – läbivalt on strateegia fookuses uute lahenduste leidmine ning juurutamine.

Eelnevast tulenevalt rakendatakse PHKK strateegia elluviimisel kolme peamist meetet (vt p 5.):

1. kohaliku ettevõtluse arendamine;
2. kogukondade aktiveerimine ja sidusus;
3. elukeskkonna väärtustamine.

Neile lisandub neljas nn horisontaalne meede, milleks on siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine. PHKK strateegiat, sh fookuseid kõikide meetmete lõikes, iseloomustab allolev skeem.

Joonis 6. PHKK strateegia 2015-2022

4.2. Strateegia integreeritud ja uuenduslik olemus

PHKK strateegia koosneb omavahel tihedalt seotud komponentidest, mis moodustavad piirkonna kohaliku arengu kontekstis ühe terviku. PHKK soovib olla “süda ja kops” ehk piirkond, mis pakub mitmekülgseid võimalusi nii kohalikele kui ka külalistele vaimu ja füüsilise turgutamiseks. Täpsem visioon jaguneb omakorda kolme strateegilise tegevusvaldkonna ning eesmärgi vahel, mida toetavad kindla suunitlusega toetusmeetmed. Läbivalt on oluline nii siseriiklik kui ka rahvusvaheline koostöö, mille arendamiseks on kujundatud eraldi meede. Kogu strateegia tugineb kohalikele ressursile, mille rakendamine toimub horisontaalseid väärtusi ning arengut ja kasvu (kohalik inimkapital, PHKK kui organisatsioon) silmas pidades. See tähendab, et PHKK piirkonnas on selgelt määratletud

kasvuvõimalused ja –fookused, strateegia on konkreetne.

Meetmed on välja töötatud vastavalt Leader-lähenemise printsiibile “integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed” – iga toetatav tegevus on läbi mõeldud, panustamaks läbi vastava meetme strateegilise valdkonna edendamisse ja seeläbi soovitud seisundi saavutamisse.

Strateegiaga eelistatakse projekte, mis vastavad läbivatele väärtustele:

- koostöö;
- keskkonnasäästlikkus;
- eripärasus;
- uuenduslikkus.

See tähendab, et kõikide projektide puhul lähtutakse läbivalt nimetatud horisontaalsetest väärtustest. Antud lähenemine baseerub Leader-põhimõtetel “uuendused”, “koostöö” ja “võrgustikutöö”, “kohalik algatus”.

Kirjeldatud lähenemine on oma olemuselt uudne ning võimaldab süsteemselt strateegia visiooni suunas liikuda. Strateegia uudsus seisneb selle terviklikkuses ning seostatuses. Eelmisel perioodil oli strateegia killustunud, võimaldades toetada väga erinevaid tegevusi. Käesolevas on teemad selgelt fookuseeritud, võimaldades seeläbi prioriteetsetes valdkondades ulatuslikuma mõju saavutamist.

Vastavalt kirjeldatud lähenemisele töötatakse rakenduskavade tasandil välja ka taotluste hindamiskriteeriumid.

4.3. Strateegia koostamise protsess

PHKK strateegia 2015-2020 analüüs ja koostamine toimus perioodil mai 2013 kuni oktoober 2015. Strateegia koostamist konsulteeris OÜ Cumulus Consulting eesotsas konsultant Mihkel Laanega.

PHKK strateegia aluseks olid järgmised sisendid:

- piirkonna sotsiaal-majanduslik analüüs ning sellest tulenevad väljakutsed;
- strateegia uuendamise raames PHKK liikmete, koostööpartnerite ning teiste avaliku-, era- ja kolmanda sektori esindajate osavõtul läbiviidud kaasamise seminaride ning nõupidamiste tulemused;
- PHKK piirkonna kohalike omavalitsuste juhtide intervjuude tulemused;
- veebipõhise küsitluse tulemused;
- PHKK senise tegevuse ning strateegia analüüs.

Strateegia koostamiseks moodustati mais 2013 töörühmad kehtiva strateegia hindamiseks ja meetmete analüüsiks ning detsembris 2013 moodustati töö jätkamiseks strateegia juhtrühm, kuhu kuulusid PHKK liikmete esindajad. Kokku toimus strateegia koostamise raames kolm meetmete arutelu koosolekut igas vallas, koostöökoogu liikmete õppereis ja strateegia analüüsi mõttetalgud Hiiumaal, seitse strateegia juhtrühma nõupidamist ja kolm avaliku arutelu, lisaks viidi kõigi PHKK piirkonna omavalitsusjuhtidega läbi intervjuud, samuti oli kõigil osapooltel võimalik avaldada arvamus veebiküsitluse raames. Võrgustike ja koostöö arendamise arutelud nii siseriiklikul- kui rahvusvahelisel tasandil toimusid juhtkondade tasandil viiel

korral. Täiendavalt tutvustati strateegia koostamise plaani üldkoosolekul ning lõpptulemust arutati avalikul arutelul (vt tabel 4.).

Tabel 4. PHKK strateegia koostamise protsess

Seminar, koosolek	Sisu	Osalejate arv
Koosolek	Valdkondade määratlemine ja töörühma juhtide valimine	18
Koosolek	Valdkondade töörühmade esimene töökoosolek - strateegia analüüs ja valdkondade täpsustamine	15
Strateegia meetmete kavandamise töörühmade koosolekud (3)	Strateegia hindamine ja meetmete analüüs ning ettepanekute kujundamine	20
Õppereis-mõttetalgud	Käesoleva perioodi strateegia analüüs uue strateegia koostamise valguses	19
Üldkoosolek	Strateegia koostamise protsessi tutvustamine üldkoosolekul	27
Strateegia juhtrühma avanõupidamine	Strateegia koostamise protsessi täpsustamine, läbiviimine, ülevaade eelmise perioodi täitmisest ning tulemustest, uue perioodi ootuste täpsustamine	10
Piirkonna omavalitsusjuhtide (3 KOVi) intervjuude läbiviimine	Omavalitsusjuhtide ootused Leader-strateegiale ja PHKKle, nägemus erinevate sihtgruppide peamistest vajadustest ning ühisprojektidest	-
Kaasamiseminar Viimsi vallas (kohalikud ettevõtjad, kolmanda sektori ja omavalitsuse esindajad)	Piirkonna ja PHKK tugevuste ja nõrkuste kaardistamine, uue perioodi visiooni loomiseks sisendi saamine	27
Kaasamiseminar Jõelähtme vallas (kohalikud ettevõtjad, kolmanda sektori ja omavalitsuse esindajad)	Piirkonna ja PHKK tugevuste ja nõrkuste kaardistamine, uue perioodi visiooni loomiseks sisendi saamine	33
Kaasamiseminar Rae vallas (kohalikud ettevõtjad, kolmanda sektori ja omavalitsuse esindajad)	Piirkonna ja PHKK tugevuste ja nõrkuste kaardistamine, uue perioodi visiooni loomiseks sisendi saamine	33
Veebipõhise ankeetküsitluse läbiviimine	Veebipõhise ankeetküsitluse läbiviimine, sh ootuste täpsustamine uueks Leader-perioodiks	24

Strateegia juhtrühma koosolek	Ülevaade hetkeolukorra analüüsist ja kaasamiseminaride ning intervjuude tulemustest	14
Strateegia juhtrühma koosolek	Strateegia visiooni ja põhivaldkondade määratlemine	
Strateegia juhtrühma koosolek	Visiooni, valdkondade, meetmete ja indikaatorite arutelu ning täpsustamine	12
Strateegia tervikversiooni koostamine	Strateegia esmase tervikversiooni koostamine ning edastamine juhtrühmale	-
Strateegia täpsustamine	Strateegia versiooni avalikustamine, osalejate tagasiside kogumine	-
Strateegia avalik arutelu, üldkoosolek	Strateegia tutvustamine ning avalik arutelu	44
Strateegia esitamine Põllumajandusministeeriumile eelhindamiseks	Strateegia koostamise jätkamine tulemusi arvestades	-
Strateegia juhtrühma ja sihtgrupi seminar	Strateegia koostöö programmi täiendamine	24
Strateegia juhtrühma avatud töökoosolek	Strateegia meetmete täiendamine	23
Strateegia juhtrühma avatud töökoosolek	Strateegia meetmete ning hindamiskriteeriumide täiendamine	17
Strateegia juhtrühma ja sihtgrupi seminar	Strateegia programmi kohalik toit ja turism täiendamine	16
Juhatuse laiendatud koosolek	Strateegia täpsustamine neljanda meetme osas	9
Töögruppide koosolekud piirkondlike tegevusalaste võrgustike arendamiseks	Kohaliku toidu, turismi ja käsitöölaste tegevuste täpsustamine võrgustike moodustamiseks	32
Töökoosolekud siseriikliku koostöö arendamiseks	Harjumaa Leader tegevusgruppide ja Põhjaranniku idapoolsete tegevusgruppide koostöö sisendi täpsustamine	18
Välisriikide delegatsioonide vastuvõtmine ja kohtumised piiriüleste tegevuste ja koostöö arendamiseks (Soome, Itaalia, Rootsi, Türgi, Moldova)	Juhtkondade tasandil koostöö kavandamine ja tegevuste täpsustamine välisriikide partneritega	35

Kokku osales erinevatel aruteludel ligi 300 inimest, sh nii tegevuspiirkonna omavalitsuste, ettevõtete kui ka kolmanda sektori organisatsioonide esindajad.

Strateegia uuendamise info on olnud kättesaadav ka PHKK kodulehel, seega on kõikidel huvitatud osapooltel olnud võimalus saada infot ning soovi korral üritustel osaleda.

Täiendavalt on erinevaid osapooli teavitatud üritustest läbi meililistide, omavalitsuste kodulehtede ning ajalehtede. Lisaks loodi kõigile asjaosalistele täiendavalt võimalus läbi veebipõhise küsimustiku avaldada arvamust mh PHKK visiooni ja valdkondade täpsustamiseks.

4.4. Strateegia muutmine.

Sisehindamise tulemusel muudeti strateegiat 2018 aastal. 2021.aasta juunis pikendati olemasolevat strateegiat seoses Covid viiruse levikuga kaasnenud mõjude tõttu. Muudatuste tegemise aluseks on 25.mail 2021 jõustunud MEM määrus, millega kehtestati üleminekuperiood 2021- 2022.aasta lõpuni. Strateegia muutmine tuleneb eelarve jaotuse, meetmelehtede tingimuste ja määrade muutmise ning perioodi pikenedamisega seotud strateegia ajaraami täpsustamise vajadusest.

5. Elluviimise tegevuskava

5.1. Meetmete valiku üldine põhjendus

PHKK eelmise perioodi strateegia rakendamise kogemus näitas, et meetmed olid laiapõhjalised, teatud meetmed toimisid paremini (ettevõtlus, kogukonnad), samas oli noorte meetmes aktiivsus väike. Samas puudus meetmetes fookuseeritus (va rannaalade ja väikesaarte meede) piirkonna jaoks kõige olulisematele teemadele. Sellest tulenevalt on uue perioodi strateegia ning meetmete väljakujundamisel olnud üheks eesmärgiks täpsemate fookuste seadmine ning seeläbi ressursi suunamine piirkonna arengu võtmeteemadel arvestades sealjuures Leader-lähenemise põhimõtteid.

Tulenevalt olukorra analüüsist, strateegia protsessi raames toimunud kaasamisüritustest, juhtrühma nõupidamisest ning eelneva perioodi kogemusest keskendub strateegia kolmele piirkonnaspetsiifilisele väljakutsele:

1. mitmekesiste teenuste pakkumine eelkõige kohalikele elanikele **eesmärgiga vähendada “pendeldamist” ning inimeste vajadust tarbida teenuseid Tallinnas;**
2. kogukondade koostegemise ja sidususe suurendamine **eesmärgiga vähendada piirkonna “magalaks” olemist, suurendada omavahelist suhtlemist jne;**
3. elukeskkonna väärtustamine **eesmärgiga rõhutada piirkonna looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning väärtust hea elukeskkonnana.**

Horisontaalselt toetatakse **siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamist** (meede 4), koostöövõrgustike arendamist erinevatel tasemetel, keskkonnasäästlikkust, eripära väljaarendamist ning uuenduslikkust. Vastavad põhimõtted toetavad Leader-programmi põhiprintsiipe.

5.1.1. COVID-19 taastusvahendite kasutus

Seoses COVID-19 põhjustatud olukorraga kohanemiseks on võimalus kasutada taastusfondi rahasid ülemineku perioodil 2021-2022. Selleks on lisatud strateegia meetmetele täiendav meede – COVID-19 mõjude vähendamine. Meetme rakendamisega soovitakse kriisi tõttu kannatada saanud sektorite majanduslikku ja sotsiaalse arengu edendamist piirkonnas ning kaasa aitama majanduse vastupanuvõimelisele, kestlikule ja digitaalsele taastumisele. Toetatavad tegevused ja indikaatorid on välja toodud meetmelehel.

5.2. Meetmed, toetatavad tegevused ja indikaatorid

Punktis 5.1. ja 5.1.1. nimetatud väljakutsete lahendamiseks sisaldab PHKK strateegia järgmisi meetmeid:

1. kohaliku ettevõtluse arendamine;
2. kogukondade aktiveerimine ja sidusus;
3. elukeskkonna väärtustamine;
4. siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine.
5. COVID-19 mõjude vähendamine

Kõigi meetmete puhul on eelistatud projektid, mis toetavad strateegia horisontaalseid eesmärke: koostöövõrgustike arendamist erinevatel tasemetel, keskkonnasäästlikkust, eripära väljaarendamist ning uuenduslikkust.

Piirkonna jaoks oluliste suuremahuliste esimese ja kolmanda meetme projektide (eelistult ühisprojektide) ning eelmisel perioodil ettevalmistatud projektide rahastamine läbi mitme

taotlusvooru on võimalik, kui taotluses on esitatud kogu projekti detailne kirjeldus, etapid ning rahastamisallikad.

Järgnevalt on välja toodud kõigi meetmete täpsem kirjeldus.

MEEDE 1: KOHALIKU ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE

Meetme rakendamise eemärk:

Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused.

Meetme rakendamise soovitud tulemus:

Ettevõtjate poolt on piirkonda loodud uusi kohapealseid teenuseid ja tooteid ning parendatud olemasolevaid (sh turismitooted ja -teenused). Loodud on uusi kohapealseid töökohti.

MEEDE 1	KOHALIKU ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE
Vastab strateegia eesmärgile	Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused
Toetatavad valdkonnad	1) Uute ja olemasolevate kohalike teenuste arendamine 2) Turismi arendamine 3) Kohaliku väiketootmise arendamine
Meetme osakaal kogu rahastusest	36% 2015-2021; 41% Ülemineku perioodi eelarve 2021-2022
Abikõlbulikud tegevused Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 ⁴ artiklile nr 14, 17, 19, 20, 35	<ul style="list-style-type: none">▪ Investeeringud ehitistesse, taristusse, sisustusse ja seadmetesse▪ Investeeringuga seotud järelevalvetegevused (omanikujärelevalve, muinsuskaitsejärelevalve)▪ Investeeringuprojektiga otseselt seotud nn pehmete tegevuste teostamine (koolitused, turundustegevused jms)▪ Projekteerimine juhul, kui on ehituse osa (alates põhiprojektist)
Mitteabikõlbulikud tegevused	<ul style="list-style-type: none">▪ Investeeringut ettevalmistavad tegevused (projekteerimine eraldiseisva tegevusena, kinnistu ost jms)▪ Investeeringuga otseselt mitteseotud pehmed tegevused (üldharivad koolitused jms)▪ Projektijuhtimine▪ Vabatahtlik töö▪ Kõik muud mitteabikõlbulikud tegevused, mis tulenevad Leader määrusest
Toetuse saajad	Mikroettevõtted, väikeettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid (MTÜd, SAd)
Nõuded taotlejale ja toetuse saajale	<ul style="list-style-type: none">▪ Nõuded taotlejale ja toetuse saajale tulenevad kehtivast LEADER määrusest. Lisadokument projektikirjeldus PHKK vormil.▪ Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt 6 kuud enne taotluse esitamist.▪ Taotleja võib olla tegevusgrupi piirkonnast väljastpoolt, kui

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1305&from=ET>

	tegevus viiakse ellu tegevuspiirkonna elanike huvides, tegevuspiirkonnas teenust pakkuvalt või investeering teostatakse PHKK piirkonnas. Taotleja esitab ühe toetustaotluse taotlusvooru kohta.
Maksimaalne ja minimaalne toetussumma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 65 000 € ▪ 2 000 €
Toetuse maksimaalne %	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mikroettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid - kuni 60% ▪ Väikeettevõtted 20%
Indikaatorid ja sihttasemed	<p>Tulemusmöödik ja soovitud sihttase:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ loodud kohapealsete töökohtade arv: 15 uut töökohta <p>Väljundmöödik ja soovitud sihttase:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uute/parendatud kohalike teenuste/toodete arv piirkonnas (sh turismitooted): 20 uut/parendatud kohalikku teenust/toodet

PHKK meede 1 vastab EAFRD prioriteedile nr 6. Meede 1 panustab sihtvaldkonda 6A: tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine. MAKi eesmärgiks on toetatud projektide läbi vähemalt 225 töökoha loomine 2020. aastaks.

Meede 1 on suunatud maapiirkondade majandusliku arengu edendamisele, mitmekesistades tegevusvaldkondi ja arendades mikroettevõtteid. PHKK soovib meetmest toetatavate projektide kaasabil luua vähemalt 15 uut töökohta.

Meede vastab ka EAFRD prioriteedile nr 3: toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses.

MAKi eesmärk antud valdkonnas on järgmine: põllumajandussaaduste tootmise ja töötlemisega tegelevad ettevõtjad omavad turujõudu ning nende vahel toimub koostöö põllumajandussaaduste tootmisel, töötlemisel ja turustamisel.

Meede 1 on suunatud kohaliku väiketootmise arendamisele. Seejuures on oodatud taotlejad, kes lühendaksid tarneaahelat, muutes kohapealsed kaubad ja teenused elanikele hõlpsasti kättesaadavaks.

MEEDE 2: KOGUKONDADE AKTIVISEERIMINE JA SIDUSUS

Meetme rakendamise eesmärk:

Piirkonnas on aktiivne ja ühtehoidev kogukond.

Meetme rakendamise soovitud tulemus:

Erinevatesse kogukondlikesse tegevustesse on kaasatud märkimisväärne osa piirkonna elanikest, mille tulemusena on kogukond aktiivsem ja sidusam. Läbi on viidud erinevaid ühiseid sündmusi, mis toetavad nii traditsioone kui ka uuenduslikkust.

MEEDE 2	KOGUKONDADE AKTIVISEERIMINE JA SIDUSUS
Vastab strateegia eesmärgile	Piirkonnas on aktiivne ja ühtheoidev kogukond
Toetatavad valdkonnad	1) Tegevused, mis on seotud traditsioonide taastamise, loomise, kujundamise ja/või juurutamisega 2) Ühiste sündmuste ja tegevuste korraldamine
Meetme osakaal kogu rahastusest	10% 2015-2021 7% Ülemineku periood 2021-2022
Abikõlblikud tegevused Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kohaliku ajaloo-, kultuuri-, keskkonna- vms teemaliste sündmuste korraldamine, vastavatel sündmustel osalemine ▪ Kohaliku ajaloo-, pärand- ja pärimuskultuuri,- elu- ja
1305/2013 artiklitele nr 14, 20, 35 ja 44	<p>looduskeskkonnaga seotud uurimustööde teostamine</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Õppereiside ja koolituste ettevalmistamine ja läbiviimine ▪ Õppeprogrammide ettevalmistamine ja läbiviimine ▪ Koostöövõrgustike arendamine ▪ Info ja teabematerjali koostamine ja publitseerimine ▪ Tegevuste ja sündmuste elluviimiseks otseselt vajalike vahendite ja inventari soetamine
Mitteabikõlblikud tegevused	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringud hoonetesse ja taristusse ▪ Kõik muud mitteabikõlblikud tegevused, mis tulenevad Leader määrusest
Toetuse saajad	Kolmanda sektori organisatsioonid (MTÜd, SAd), kohalikud omavalitsused, mikroettevõtted, PHKK
Nõuded taotlejale ja toetuse saajale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nõuded taotlejale ja toetuse saajale tulenevad kehtivast LEADER määrusest. Lisadokument projektikirjeldus PHKK vormil. ▪ Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt 6 kuud enne taotluse esitamist. ▪ Taotleja võib olla tegevusgrupi piirkonnast väljastpoolt, kui tegevus viiakse ellu tegevuspiirkonna elanike huvides, tegevuspiirkonnas teenust pakkuvalt või investeering teostatakse PHKK piirkonnas. <p>Taotleja esitab ühe toetustaotluse taotlusvooru kohta.</p>
Maksimaalne ja minimaalne toetussumma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 20 000 € ▪ 2 000 €

Toetuse maksimaalne %	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mittetulundusühingud, sihtasutused ja omavalitsused kuni 90% ▪ Õppereisid kuni 60% ▪ Mikroettevõtted kuni 60%
Indikaatorid ja sihttasemed	<p>Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed: Tegevustesse kaasatud PHKK piirkonna elanike arv: 10000 (neljandik piirkonna elanikest)</p> <p>Väljundmõõdikud ja soovitud sihttasemed: Sündmuste arv 80, sh: Uute sündmuste arv: 22 Traditsiooniliste edasiarendatud sündmuste arv: 17 Õppereiside ja koolituste arv, sh piirkonnast välja:40 Teostatud uurimustööde arv: 1</p>

PHKK meede 2 vastab EAFRD prioriteedile nr 6.

Meede 2 panustab sihtvaldkonda 6B, olles suunatud PHKK tegevuspiirkonna kohaliku arengu soodustamisele; eelkõige aitavad meetmest toetatavad projektid kaasa sotsiaalse kaasatuse suurendamisele – ühistegevuste arendamine liidab kogukonna liikmeid.

Täiendavalt vastab meede 2 EAFRD prioriteedile nr 1: teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab sihtvaldkonda 1A - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmistebaasi arendamine maapiirkondades.

MEEDE 3: ELUKESKKONNA VÄÄRTUSTAMINE

Meetme rakendamise eemärk:

Piirkonnas on väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond.

Meetme rakendamise soovitud tulemus:

Piirkonna erinevate asumite elukeskkond on paranenud, loodud ja korrastatud on vaba aja taristut ning piirkonna eripära rõhutavaid objekte. Piirkond on turvaline.

MEEDE 3	ELUKESKKONNA VÄÄRTUSTAMINE
Vastab strateegia eesmärgile	Piirkonnas on väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond
Toetatavad valdkonnad	<ol style="list-style-type: none"> 1) Piirkonna eripära säilitamine ja arendamine 2) Avalikuks kasutuseks suunatud vaba aja taristu arendamine 3) Piirkonna turvalisuse suurendamine
Meetme osakaal kogu rahastusest	<p>45% 2015-2021</p> <p>43% Ülemineku periood 2021-2022</p>
Abikõlbulikud tegevused Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringud ehitistesse, taristusse, sisustusse, seadmetesse, varustusse, inventari ja vahenditesse ▪ Investeeringuga seotud järelevalvetgevused (omanikujärelevalve, muinsuskaitsejärelevalve)

14, 20, 35	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringuprojektiga otseselt seotud nn pehmete tegevuste teostamine (koolitused, turundustegevused jms)
Mitteabikõlblikud tegevused	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringut ettevalmistavad tegevused (projekteerimine eraldiseisva tegevusena, kinnistu ost jms) ▪ Investeeringuga otseselt mitteseotud pehmed tegevused (üldharivad koolitused jms) ▪ Projektijuhtimine ▪ Kõik muud mitteabikõlblikud tegevused, mis tulenevad Leader määrusest
Toetuse saajad	Kolmanda sektori organisatsioonid (MTÜd, Sad), kohalikud omavalitsused, mikroettevõtted
Nõuded taotlejale ja toetuse saajale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nõuded taotlejale ja toetuse saajale tulenevad kehtivast LEADER määrusest. Lisadokument projektikirjeldus PHKK vormil. ▪ Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt 6 kuud enne taotluse esitamist. ▪ Taotleja võib olla tegevusgrupi piirkonnast väljastpoolt, kui tegevus viiakse ellu tegevuspiirkonna elanike huvides, tegevuspiirkonnas teenust pakkuvalt või investeering teostatakse PHKK piirkonnas. <p>Taotleja esitab ühe toetustaotluse taotlusvooru kohta.</p>
Maksimaalne ja minimaalne toetussumma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 65 000 € ▪ 2 000 €
Toetuse maksimaalne %	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringutel taristusse on toetuse määr kuni 60% ▪ Mikroettevõtjatele kuni 60% ▪ Toetus kasumit mitte taotlevatele projektidele ning internetiühenduse juurdepääsuvõrkude rajamiseks on kuni 90%
Indikaatorid ja sihttasemed	<p>Tulemusmõõdik ja soovitud sihttasemed:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ projektide otseseid kasusaajaid on kokku vähemalt 10000(neljandik PHKK piirkonna elanikest) ▪ elukeskkond on parendatud 10 piirkonna asumis <p>Väljundmõõdik ja soovitud sihttasemed:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uute/parendatud objektide arv: 20 ▪ parendatud tegevusvõimaluste arv : 20

PHKK meede 3 vastab Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteedile nr 6: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine.

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 (MAK) eesmärk antud valdkonnas on järgmine:

maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Meede 3 panustab sihtvaldkonda 6B: maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine. MAKi eesmärgiks on 2020. aastaks kohaliku arengu strateegiatega 100% maaelanikkonna hõlmamine ning kohaliku arengu strateegiate raames toetatud projektide läbi 2020. aastaks 280 töökoha loomine.

Meede 3 on suunatud PHKK tegevuspiirkonna kohaliku arengu soodustamisele, suurendades sotsiaalset kaasatust (meetmest toetatavad projektid loovad tingimused kogukondade edasiseks arenemiseks). Samuti mitmekesistavad meetmest 3 toetatud projektid PHKK elukeskkonda.

Täiendavalt vastab meede 3 EAFRD prioriteedile nr 1: teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab sihtvaldkonda 1A - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmistebaasi arendamine maapiirkondades.

MEEDE 4: SISERIIKLIKU JA RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ ARENDAMINE

Meetme rakendamise eemärk:

- 1) Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused.
- 2) Piirkonnas on aktiivne ja ühtehoidev kogukond.
- 3) Piirkonnas on väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond.

Meetme rakendamise soovitud tulemus:

PHKK tegevusgrupp teeb koostööd nii teiste Eesti tegevusgruppidega kui ka rahvusvaheliste partneritega strateegia visiooni ja eesmärkidega seotud valdkondades.

MEEDE 4	SISERIIKLIKU JA RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ ARENDAMINE
Vastab strateegia eesmärgile	1) Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused. 2) Piirkonnas on aktiivne ja ühtehoidev kogukond. 3) Piirkonnas on väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond.
Toetatavad valdkonnad	PHKK tegevusgrupid koostööprojektide kavandamine ja elluviimine strateegia visiooni ja eesmärkidega seotud valdkondades.
Meetme osakaal kogu rahastusest	9% 2015-2021 9% Ülemineku periood 2021-2022
Abikõlbulikud tegevused Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 44	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koostööprojektide ettevalmistamine ▪ Koostööprojektide läbiviimine teiste tegevusgruppide ning rahvusvaheliste partneritega ▪ Tegevuste ja sündmuste elluviimiseks otseselt

	vajalike vahendite ja inventari soetamine
Mitteabikõlbulikud tegevused	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringud hoonetesse ja taristusse ▪ Kõik muud mitteabikõlbulikud tegevused, mis tulenevad Leader määrusest
Toetuse saaja	PHKK
Nõuded taotlejale ja toetuse saajale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nõuded taotlejale ja toetuse saajale tulenevad kehtivast määrusest.
Maksimaalne ja minimaalne toetussumma ja toetuse maksimaalne %	Sätetatakse rakenduskavades
Indikaatorid ja sihttasemed	<p>Tulemusmõõdik ja soovitud sihttase:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Koostööprojektidesse kaasatud PHKK piirkonna elanike arv: 1000 <p>Väljundmõõdik ja soovitud sihttase:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Koostööprojektide arv: 6 <p>*Ettevalmistavaid koostööprojekte: 2</p>

Meede 4 vastab EAFRD prioriteedile nr 1: teadmussirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab otseselt sihtvaldkonda 1A - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmiste baasi arendamine maapiirkondades. Läbi võrgustikku kuuluvate ettevõtete arengu toetamise vastab meede ka EAFRD prioriteedile nr 6 (sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamise) ning sihtvaldkonnale 6A (tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine) ja 6 B (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine).

MEEDE 5: COVID-19 MÕJUDE VÄHENDAMINE

Meetme rakendamise eemärk:

- 1) Piirkonnas on vähendatud COVID-19 põhjustatud negatiivseid mõjusid kohaliku ettevõtja ja teenuste pakkuja tegevusele ning kaasa aidatud COVID-19 põhjustatud kriisi mõjuga toime tulemisele.
- 2) Ettevõtjad ja teenuste pakkujad on jätkusuutlikud.

Meetme rakendamise soovitud tulemus:

Piirkonnas pakutavaid teenuseid on paremini ja kiiremini võimalik kohandama muutustega.

MEEDE 5	COVID-19 MÕJUDE VÄHENDAMINE
Vastab strateegia eesmärgile	<ol style="list-style-type: none"> 1) Piirkonnas on mitmekesised kohapealsed teenused ja tooted ning vaba aja veetmise võimalused. 2) Piirkonnas on aktiivne ja ühthehoidev kogukond.

Toetatavad valdkonnad	1) Olemasolevate kohalike teenuste arendamine 2) Turismi arendamine 3) Kohaliku väiketootmise arendamine 4) Piirkonna eripära säilitamine ja arendamine 5) Tegevused, mis on seotud traditsioonide taastamise.
Meetme osakaal kogu taastusvahendite eelarvest	100%
Abikõlbulikud tegevused Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 44	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringud ehitistesse, sisustusse, seadmetesse, varustusse, inventari ja vahenditesse ▪ Investeeringuprojektiga otseselt seotud nn pehmete tegevuste teostamine (koolitused, turundustegevused jms) ▪ Tegevuste ja sündmuste elluviimine/tegevustega otseselt vajalike vahendite ja inventari soetamine ▪ Digilahendused, turundus jne.
Mitteabikõlbulikud tegevused	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kõik muud mitteabikõlbulikud tegevused, mis tulenevad Leader määrusest
Toetuse saaja	Mikroettevõtted ja kolmanda sektori organisatsioonid (MTÜd, SAd), sh PHKK
Nõuded taotlejale ja toetuse saajale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nõuded taotlejale ja toetuse saajale tulenevad kehtivast MEM määrusest. ▪ Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt alates 1.01.2019. ▪ Taotleja peab olema registreeritud PHKK piirkonnas. ▪ Investeeringu objekt asub ja/või tegevus leiab aset PHKK piirkonnas, va õppereisid. ▪ Taotleja saab esitada ühe taotluse taotlusvoorus ▪ Projekti elluviimise aeg on 1 aasta PRIA otsuse saamisest <p>Esitatavad lisa dokumendid :</p> <p>Taotleja esitab projektikirjelduse PHKK vormil, 2019. ja 2020. aasta majandusaasta aruanded. 2019, 2020 ja 2021. aasta käibe kokkuvõtte kuude lõikes.</p>
Maksimaalne ja minimaalne toetussumma	Maks 8000 eur ja mini 2000 eur
Toetuse maksimaalne %	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Õppereisid kuni 60% ▪ Mikroettevõtted kuni 60% ▪ Mittetulundusühingud, sihtasutused kuni 90%
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdik ja soovitud sihttase:

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toetatud tegevuste arv: 20 <p>Väljundmõõdik ja soovitud sihttase:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ümber profileeritud või parendatud kohalike teenuste arv piirkonnas (sh turismitooted): 20 uut/parendatud kohalikku teenust/toodet
--	--

PHKK meede 5 vastab Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteedile nr 6: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine.

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 (MAK) eesmärk antud valdkonnas on järgmine: maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Meede 5 panustab sihtvaldkonda 6B: maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine. MAKi eesmärgiks on 2020. aastaks kohaliku arengu strateegiatega 100% maaelanikkonna hõlmamine ning kohaliku arengu strateegiatega raames toetatud projektide läbi 2020. aastaks 280 töökoha loomine.

Meede 5 on suunatud PHKK tegevuspiirkonna kohaliku arengu soodustamisele, suurendades sotsiaalset kaasatust (meetmest toetatavad projektid loovad tingimused kogukondade edasiseks arenemiseks) ning muutes maaettevõtluse jätkusuutlikuks. 2020. aastal alanud COVID-19 pandeemia on tegevuspiirkonnas enim mõjutab teenusettevõtteid, kultuuri- ja loomevaldkoda, sporditegevust. Organisatsioonide tegevuse jätkumiseks ning teenuste arendamiseks on vajalikud investeeringud tekkinud olukorraga kohanemiseks.

5.3. Kavandatavad ühisprojektid

Avalike arutelude ja intervjuude raames pakuti välja võimalikud ühisprojektid, mis hõlmavad kõik PHKK piirkonna omavalitsusi. Ühisprojektide jaoks on võimalik taotleda toetust kõigi kolme valdkondliku meetme lõikes.

Võimalikeks ühisprojektideks on:

- **kaugtöökeskuste arendamine** – võimalus vähendada “pendeldamist” (nt esmalt uuring ning seejärel keskuste väljaarendamine);
- **inkubaatorite arendamine** – kohapealsete töökohtade loomine (nt igas piirkonna oma spetsiifikaga);
- **matka- ja terviseradade arendamine** – süsteemne rekreatsioonivõimaluste loomine, piirkonna sidususe tõstmine;
- **piirkonna ühisturundus** – külastajatele suunatud teenuste/objektide paketeerimine jms;
- **konkreetsete ühisprojektide teostamine**, nt:
 - Peeter Suure merekindlustuse projekti edasiarendamine;
 - Pirita jõe-äärse ala ühine arendamine;
 - kohaliku toidu propageerimine;
 - koolitus- ja kultuuriprogrammide käivitamine jne;

6. Võrgustumine ja koostöö

6.1. PHKK-siseste võrgustike loomine ja arendamine

Põhja-Harju Koostöökogu rolliks piirkonnas on ennekõike Leader-meetme rakendamine. Lisaks tegeleb organisatsioon teatud proaktiivsete tegevustega, mis on olulised piirkonnale kui tervikule.

Piirkondlik ja organisatsioonisisene koostöö

PHKK teeb koostööd nii oma liikmete kui ka teiste piirkonnas tegutsevate organisatsioonidega. Eduka koostöö aluseks on nii PHKK poolne aktiivne huvigruppide kaasamine (sh otsuste tegemisel ning piirkonna olukorra analüüsimisel) ja PHKK aktiivne osalemine teiste partnerite algatustes. Koostöö tegemisel arvestatakse PHKK liikmete võimaluste ning vajadustega, samuti teiste olemasolevate võrgustikega (nt Kodukant).

Peamised partnerid	Võimalikud koostööteemad
Liikmesorganisatsioonid, sh: <ul style="list-style-type: none">• kohalikud omavalitsused – kujundavad läbi osaluse PHKK tegevussuundi;• kodanikuühendused – kujundavad piirkonna kogukondlikku liikumist;• ettevõtted – kujundavad piirkonna ettevõtluskeskkonda.	<ul style="list-style-type: none">• Ühisturundus (messid, esitlused, trükised, varustus, kodulehed, logod jms)• Kohaliku toidu tootmine ning vastava võrgustiku arendamine (nt Rannarahva toit)• Koolitused• Piirkonda tutvustavate/ühiste sündmuste läbiviimine• (Mere)turismi arendamine, sh viidastamine jms• Erinevate ühisprojektide kavandamine ja elluviimine (vt strateegia p 5.3)
Peamised maakondlikud koostööpartnerid: <ul style="list-style-type: none">• SA Harjumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus – maakondlik arenduskeskus, mis tegeleb maakonna ettevõtjate, omavalitsuste ja kodanikuühenduste nõustamisega;• SA Põhja-Eesti Turism - piirkondlik katuseorganisatsioon ja ühendus, mis pakub oma liikmetele turismialaseid koostöö-, arendus- ja turundusvõimalusi;• Harju Maavalitsus – tegeleb maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu tagamisega;• Harjumaa Omavalitsuste Liit – ühendab piirkonna omavalitsusi ning esindab nende huve.	

Piirkondliku ja organisatsioonisisese koostöö peamiseks väljundiks on **ühisprojektid** (vt ka ptk 5.3), milleks on eraldi eeldefineeritud PHKK jaoks olulise tähtsusega teemad.

6.2. Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö

Koostöö teiste Leader-tegevusgruppidega

Koos PHKKga tegutseb Eestis 26 kohalikku tegevusgruppi, luues mitmekülgseks koostööks tugeva baasi. PHKK on avatud koostööks kõigile Eestis tegutsevatele Leadertegevusgruppidele. Eelkõige on fookuses koostöö arendamine naabertegevusgruppidega ning sarnaste eesmärkidega tegevusgruppidega.

Peamised partnerid	Võimalikud koostööteemad
<p>Teised Leader-tegevusgrupid, sh:</p> <ul style="list-style-type: none">• naabruses asuvad tegevusgrupid (nt Ida Harju Koostöökogu, Lääne-Harju Koostöökogu, Nelja Valla Kogu, Arenduskoda) – peamiselt on koostöö aluseks ühised algatused (nt ühisprojektid) kogu piirkonna konkurentsivõime suurendamisel;• samalaadsete (nt rannikul paiknevate) tegevusgruppidega (nt Nelja Valla Kogu, Arenduskoda, Partnerid, Virumaa Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu) – peamiselt on koostöö aluseks sarnastele väljakutsetele ühiste lahenduste leidmine;• sarnaste strateegiliste valikutega tegevusgruppidega.	<ul style="list-style-type: none">• Kohaliku toidu võrgustiku arendamine (Põhja-Eesti kohalik toit)• Turvalisuse arendamine (kolme sektori koostöö)• Kogemuste vahetus läbi ühistegevuste• Turismikoostöö, ühisturundus (nt väikesadamad ja mereturism, turismimarsruudid jms)• Spetsiifiliste ühiskoolituste ja õppreiside läbiviimine (konkreetsetes valdkondades, nt pääste, vabatahtlike tegevus jms).
<ul style="list-style-type: none">• MTÜ Harju Kalandusühing - toetab Harjumaa rannaalanduse arengut ning koostööd kalandusettevõtete ja – piirkondade vahel.	<ul style="list-style-type: none">• (Kalandus)turismi arendamine• Kohaliku toidu võrgustiku arendamine

Septembris 2015 toimus viie tegevusgrupi kohtumine põhjaranniku turismiarengu koostöö kavandamisel, mille tulemusel MTÜ Partnerid, MTÜ Virumaa Koostöökogu, MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu, MTÜ Arenduskoda ja MTÜ Kirderanniku Koostöökogu kaasates huvitatud osapooli (nt SA Põhja-Eesti Turism, MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing, MTÜ Harju Kalandusühing, ettevõtjad, organisatsioonid) teevad uuel perioodil koostööd eesmärgiga arendada põhjaranniku ühisturundust ja teisi turismialaseid koostegevusi. Novembris 2015 sõlmiti koostöökokkuleppe Harjumaa LEADER tegevusgruppide poolt, mille alusel jätkatakse koostööd tegevusgruppide administreerimise, kohaliku toidu, turismi (sh kohaturundus), ettevõtluse ja elukeskkonna arendamise valdkondades (Lisa 2).

Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvaheline koostöö tugineb ühelt poolt Riikliku Maaeluvõrgustiku Leader-infokeskuse poolt vahendatavatele võimalustele, teiselt aga liikmete juba olemas olevatele sidemetele, nt omavalitsuste sõprusvaldadele.

Rahvusvahelise koostöö põhieesmärgiks on kogemuste vahetus ning PHKK kui organisatsiooni, samuti selle liikmete võimekuse suurendamine. Rahvusvaheline koostöö

loob ühtlasi hea aluse uute lahenduste leidmiseks ning juurutamiseks. Rahvusvahelise koostöö puhul on eelistatud PHKK piirkonna organisatsioonide erihuvidele ja konkreetsetele teemavaldkondadele keskenduvad koostööprojektid (kultuur, kohalik toit, turism, käsitöö jne).

Rahvusvaheline koostöö loob ühtlasi hea aluse uute lahenduste leidmiseks ning juurutamiseks. Peamiseks rahvusvahelise koostöö fookuseks on kultuuriturismi arendamine eeskätt lähiriikide organisatsioonidega, võimalusel aga ka teistega, sealhulgas Euroopa Liiduga liitumist taotlevate riikide organisatsioonidega, et jagada meiepoolset abi ja kogemust Leader tegevuse käivitamiseks.

Peamised partnerid	Võimalikud koostööteemad
Erinevad rahvusvahelised partnerid, sh: <ul style="list-style-type: none"> • Leader-tegevusgrupid ning nende liikmed • Muuseumid • Turismiorganisatsioonid • Kultuuriorganisatsioonid • Spordiklubid • Spetsiifiliste valdkondadega tegelevad organisatsioonid (jahindus, kalandus, käsitöö jms) 	<ul style="list-style-type: none"> • Turismikoostöö, sh kultuuriturism • Kultuuri- ja pärandialane koostöö (muinasaeg, käsitöö, rahvakultuur jne) • Loodus- ja elukeskkonna arendamine metropoli lähedal (keskkonnaküsimused jms) • Kohalik toit • Turundus, kogemuste vahetus

Mais 2015 toimus Soomes Kauhajokil Põhja-Harju Koostöökogu ja Suupohjan Kehittämisyhdistys LAGi esindajate seminar, kus lepidi kokku koostöö tegevusraamistik turismi, kohaliku toidu, käsitöö, harrastusspordi ja keeleõppe valdkondades (Lisa 3). Septembris 2015 LINC konverentsil toimunud kohtumisel Leedu partneriga „Utena“ LAG lepidi kokku koostöö alustamist turismi ja kohaliku toidu valdkonnas, mille väljundiks on õppe-eesmärkidel delegatsioonide vahetamine. Oktoobris 2015 toimusid Türgi ja Moldova riiklike delegatsioonide kohtumised Põhja-Harju Koostöökogu esindusega, mille tulemusel sõlmiti heatahte memorandumid koostööks Leader programmi administreerimise ja jätkusuutliku maaelu arengu valdkondades (Lisa 4 ja 5). Nende nelja riigiga on kavas luua võrgustik vastastikuste õppe- ja töötubade korraldamisega, mille käigus eri maade huvigrupid tutvuvad kohapeal maaelu arengutega ja Leader lähenemise rakendustega ja selle arendamise võimalustega.

Riigisisese ja rahvusvahelise koostöö peamiseks väljundiks on koostööprojektid, milleks on eraldi kujundatud meede 4 (siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, vt ka p 5.2.).

7. Strateegia rakendamine ja seire

7.1. Rakendamine

Põhja-Harju Koostöökogu strateegia elluviimine hõlmab alljärgnevat tegevusi:

1. PHKK kui organisatsiooni juhtimine ja administreerimine (täpsem kirjeldus asub punktis 1.3.) – strateegia täitmise tagamine, organisatsiooni igapäevane juhtimine

jms;

2. esitatud taotluste menetlemine ja hindamine (kirjeldus asub käesolevas alapeatükis) – strateegia elluviimiseks ette nähtud ressursside (peamiselt Leader-meetme vahendid) suunamine projektidesse, mis on kooskõlas strateegia visiooni ja eesmärkidega;
3. teavitamine – potentsiaalsete taotlejate informeerimine PHKK poolt pakutavatest võimalustest, samuti nende nõustamine projektide koostamisel;
4. ühiste tegevuste läbiviimine (vt ka p 5.3.) – kõiki piirkonna omavalitsusi hõlmavate projektide initsieerimine PHKK poolt;
5. PHKK kui organisatsiooni arendamine – nii tegevmeeskonna kui ka liikmete ja sihtgruppide võimekuse tõstmine läbi mitmesuguste koolituste jt ürituste;
6. seire ja hindamine (täpsem kirjeldus asub punktis 7.2.) – rahastatud projektide käekäigu jälgimine ning strateegia tulemuslikkuse hindamine.

Kaasamiseminaridel kaardistati PHKK tugevused, mille edasine arendamine on organisatsiooni seisukohalt oluline. Nendeks on:

1. kohapealne tegevus, arusaadavus ja asjalikkus, vaiete puudumine;
2. liikmete koostöö, õppereisid ja ühistegevus;
3. organisatsiooni pidev areng, tugevad liikmed;
4. senine tegevus on edukas – 96% toetatud projekte on edukalt lõpetatud.

Sarnast joont on kavas jätkata ka perioodil 2015-2022 Samas on PHKK-l ka nõrkusi, mis tuleb käesoleval perioodil lahendada:

1. nõrk sidusus kolme KOVi vahel, vähe ühiseid projekte – lahenduseks on PHKK poolne ühistegevuste initsieerimine (vt ka p 5.3.);
2. vähene tundus, PHKKst ei teata laiemalt (infopuudus, kaasatus, koduleht jms) – lahenduseks on kommunikatsioonikava koostamine ja regulaarne täitmine;
3. liigne bürokraatlikkus taotlemisel – lahenduseks on kordade lihtsustamine ja ka taotlejate nõustamine.

7.2. Projektide hindamiskriteeriumid

Esitatud projekte menetleb PHKK tegevmeeskond ning hindab selleks spetsiaalselt moodustatud hindamiskomisjon (vt ka p 1.3.). Taotluste hindamise aluseks on selgelt määratletud hindamiskriteeriumid, mille detailid pannakse kirja strateegia rakenduskava tasandil hindamiskorras.

Taotlusi hinnatakse 5 hindamiskriteeriumi alusel punktiskaalal 1-4. Hindamiskriteeriumitega saab anda eelistust eelneva perioodi ettevalmistavate projektide ning alustatud jätkuprojektide (vt ka p 5.2.) lõpuleviimiseks. Meetme 5 puhul hinnatakse investearu plaanitavat mõju ettevõtte/organisatsiooni tegevusele COVID-19 põhjustatud olukorraga kohenemiseks, käibe languse suurust jm tõendavaid argumente.

Rakendatavad hindamiskriteeriumid ning nende osakaalud on väljatoodud alljärgnevalt:

I Projekti ettevalmistuse ja elluviimise kvaliteediga seotud kriteeriumid (kokku 30%)

1. Projekti sidusus ja põhjendatus (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemuste selgus; eelarve ja ajakava selgus ja põhjendatus) – 20%
2. Taotleja pädevus ja jätkusuutlikkus (meede 1-4)/ Taotleja pädevus (meede 5) – 10 %

II Projekti mõju saavutamise seotud kriteeriumid (kokku 70%)

3. Projekti vastavus strateegia visioonile ning meetme eesmärgile ning mõju meetme indikaatorite täitmisele – 30%

4. Projekti jätkusuutlikkus (meede 1-4)/ Organisatsiooni jätkusuutlikkus (meede 5) – 20%

5. Projekti vastavus PHKK horisontaalsetele väärtustele (uuenduslikkus; koostöö; eripärasus; keskkonnasäästlikkus) – 20%

7.3. Seire

PHKK kogub ja analüüsib seireandmeid projektide käekäigu jälgimiseks ning strateegia mõju hindamiseks.

Strateegia seire ja hindamine on kavandatud kahel tasandil:

1. taotlusi ja nendes välja toodud peamisi indikaatoreid seiratakse jooksvalt. Tegevjuht annab iga-aastaselt üldkoosolekule ülevaate lisaks rahade kasutamisele ka peamiste strateegia näitajate seisust;

2. kaks korda perioodi jooksul (2018. a 2016-2017 projektide kohta ja 2022.a 2018-2022 projektide kohta) tehakse põhjalikum seire juba ellu viidud projektide tegelike tulemuste ja väljundite hindamiseks.

Tabel 5. PHKK strateegia seire korraldus ja uuendamise kord:

	Strateegia seire	Strateegia hindamine
Korraldaja	PHKK juhatus	PHKK juhatus
Tegija	PHKK tegevmeeskond	PHKK tegevmeeskond / välishindaja
Alusandmed/seire sisu	<ul style="list-style-type: none">Eelarve kasutamise edenemineProjektide edenemine	<ul style="list-style-type: none">SeirearuandedElluviidud projektide tulemused ja mõjud
	<ul style="list-style-type: none">Projektide panus strateegia eesmärkide saavutamisse taotluste põhjal	
Tegevuse pidevus	Pidev	2 korda (vahe- ja lõpphindamine)
Aruandeperiood	Aasta	3 aastat
Aruande heakskiitja	PHKK juhatus	PHKK üldkoosolek
Aruande otstarve	Uue rakenduskava ettevalmistamine, rakenduskorralduse täpsustamine	Strateegia ülevaatamine

PHKK kogub andmeid nii väljund- kui ka tulemusnäitajate kohta. Väljundnäitajaid seiratakse pidevalt vastavalt esitatud taotlustele, võrreldes omavahel nii esitatud kui ka realselt saavutatud numbreid või muid andmeid. Väljundnäitajaid, mille täpne klassifikatsioon lepatakse kokku rakenduskava tasandil, kogutakse meetmete kaupa. Tulemusnäitajaid kogutakse ja analüüsitakse kord kahe aasta jooksul, kuna see on eelnevast mahukam tegevus. Võimalik on tulemusnäitajate analüüs ka mõnelt vastava ala eksperdilt sisse osta. Tulemusnäitajad lepatakse kokku rakenduskava tasandil meetmete kaupa.

Kord aastas koostatakse seirearuanne, mis sisaldab väljundnäitajate koondülevaadet, iga kahe aasta järel ka kokkuvõtet tulemusnäitajate analüüsist. Aruanded on aluseks, hindamaks saavutatud tulemuste vastavust PHKK strateegia eesmärkidele. Võimalik iga-aastase seirearuande struktuur on alljärgnev:

1. strateegia elluviimise sisuline edenemine meetmete kaupa, sh:

- eesmärk;
- ülevaade projektitaotluste esitamisest ja kinnitamisest;

- strateegia indikaatorite sihttasemetele lähenemine taotluste info põhjal;
 - rahastatud projektide edenemine;
2. strateegia elluviimise panus üleriigilise Leader-meetme sihttasemetete saavutamisse;
 3. strateegia eelarve kasutamise edenemine;
 4. strateegia elluviimisel tekkinud probleemid ja nende lahendused.

Sama seirearuanne on aluseks ka Maaeluministeeriumi poolse Leader-meetme seire jaoks.

Ellu viidud projektide mõju hindamine toimub kaks korda strateegia perioodi jooksul, selle keskel ning lõpus. Hindamiseks viiakse läbi vastav uuring.

Projektide käekäiku hinnatakse paikvaatluste abil. Kord aastas korraldatakse hindamiskomisjoni, juhatuse ja tegevmeeskonna väljasõit elluviidud projektide külastamiseks. Ellu viidud investeringu- ja koolitusprojekte tutvustatakse PHKK liikmetele ja avalikkusele, kasutades erinevaid kommunikatsioonikanaleid, sh koduleht.

Lisaks projektidele hinnatakse ka PHKK kui organisatsiooni arengut. Tegevmeeskond kogub järjepidevalt infot PHKK poolt teostatud tegevuste osas, sh nt koolitused, õppereisid, nõustamine, uuringud jms. Kogutud andmeid analüüsitakse ning võrreldakse mh eelmiste aastatega, hindamaks organisatsiooni arengut.

Vajadust strateegia uuendamise järgi hinnatakse iga-aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemustest, samuti strateegia perioodi keskel läbi viidud uuringu tulemustest.

8. Strateegia rahastuskava ja ülemineku perioodi vahendite rakendamine

PHKK esimese Leader-perioodi eelarve oli u 2,5 miljonit eurot. 2015-2020 perioodi tegevusgrupi toetus ja LEADER projektitoetus eelarve on kokku 2 728 345 eur, millele lisandub 2021.aastal ülemineku perioodi lisarahastus uue perioodi eelarvest 866 004,32 eur (kokku 3 594 349.32 eur). 100% projektitoetusteks on kasutada aastatel 2021-2022 taastusvahendite fondist eraldatud COVID-19 kriisi mõjude leevendamiseks 144 012,55 eur – taotlusvoor viiakse läbi 2021. aastal 5. meetme raames ja jagamata jäänud vahendite kordusvoor toimub 2022. aastal.

Järgnevalt on välja toodud eelarve põhimõtteline jaotus strateegia valdkondade ja meetmete kaupa. Strateegias on näidatud ülemineku perioodi eelarve iseseisvalt, kuna kaks perioodi kulgevad paralleelselt ning ülemineku perioodi meetmete jaotus on erinev.

Eelarve jaotumine 2015-2020 perioodil:

1. meetmed – 80%;
2. strateegia rakendamine, sh administreerimine ja arendustegevused – 20%.

1-4 meetme jaotus :

1. kohaliku ettevõtluse arendamine – 36%;
2. kogukondade aktiveerimine ja sidusus – 10%;
3. elukeskkonna väärtustamine – 45%.
4. siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine – 9 %.

Pooleli olevate 2015-2020 projektide toetussummadest jäävad jäägid ja meetmete jagamata summad suunatakse alates 2022. aastast neljandasse ehk koostööprojektide meetmesse.

Eelarve jaotumine 2021-2022 perioodil:

1. meetmed – 80%;
2. strateegia rakendamine, sh administreerimine ja arendustegevused – 20%.

1-4 meetme jaotus :

1. kohaliku ettevõtluse arendamine – 41%;
2. kogukondade aktiveerimine ja sidusus – 7%;
3. elukeskkonna väärtustamine – 43%;
4. siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine – 9%.
5. COVID-19 mõjude vähendamine – 100% eelarve fond

Projektide toetusmäärad:

- kohaliku tegevusgrupi kui organisatsiooni toimimise ja piirkonna elavdamise kulud – kuni 100% abikõlblikest kuludest;
- investeeringud taristusse – kuni 60% abikõlblikest kuludest ;
- toetusmäär omavalitsustele ja kolmanda sektori asutustele – kuni 90%;
- toetusmäär ettevõtetele – kuni 60%;
- maksimaalne taotletav summa – 70 tuh eurot;
- minimaalne taotletav summa – 2 tuh eurot.

9. Seosed teiste strateegiliste arengudokumentidega

PHKK strateegia arvestab järgmisi strateegilisi arengudokumente.

1. Konkurentsivõime kava “Eesti 2020”

Valdkonnas “Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond” on valitsuse poliitika üheks põhisuunaks eelduste loomine erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurenemiseks ning innovatsiooni väljundite arvu ja kvaliteedi tõstmiseks.

Uuenduslikkus on ka üheks PHKK strateegia läbivaks väärtuseks. See tähendab, et rahastamisel eelistatakse selliseid projekte, mille elluviimisega kaasnevad uuendused, toetades seeläbi kaudselt ka konkurentsivõime kava täitmist.

2. Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020

Maaelu Arengukava prioriteet nr 6 on:

- Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Prioriteedil on kaks sihtvaldkonda, millest 6B (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine) puudutab Leader-lähenemist:

- kohaliku arengu strateegiatega 100% maaelanikkonna hõlmamine.

PHKK strateegilisteks valdkondadeks on: 1) mitmekesised kohapealsed teenused; 2) aktiivne ja ühtehoidev kogukond; 3) väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond.

Nimetatud valdkonnad tulenevad otseselt Maaelu Arengukava prioriteedist nr 6. Samuti katab PHKK strateegia oma piirkonna maaelanikkonna.

PHKK strateegia on kooskõlas ka Leader-lähenemise spetsiifiliste eesmärkidega:

- ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise;
- sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse leevendamine;
- piirkondlike eripärade teadvustamine ning nende potentsiaali parem rakendamine;

- uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine;
 - kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise.
- PHKK strateegia keskendub piirkonna eripära säilitamisele ja arendamisele, uuenduslikkusele, kaasamisele (ühisüritused, traditsioonid jms), uute teenuste arendamisele jne.

3. Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ on järgmine:

- oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest;
- inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.

Strateegia üldeesmärgiks on:

- toimepiirkondade parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

Piirkonna eripära säilitamine, arendamine ning sellele tuginevate teenuste pakkumine on PHKK strateegias läbivaks jooneks. Samuti keskendutakse mitmekesistele teenustele, panustades seeläbi majanduskasvu ning elukvaliteedi tõusu, mis on Regionaalarengu strateegia üldeesmärgiks.

4. Eesti riiklik turismiarenduskava 2014-2020

Turismiarenduskava visioon:

- aastaks 2020 on Eesti turistidele tuntud ja hea mainega Põhjamaade turismi sihtkoht, mis pakub meeldejäävat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse Läänemere piirkonna riikidesse.

Seos turismiarenduskava ja PHKK strateegia vahel on olemas – üheks toetatavaks tegevuseks on mh ka turismi arendamine. Arvestades PHKK tegevuspiirkonna rikkalikku loodus- ja kultuuriressurssi, aitab turismivaldkonna arendamise toetamine PHKK poolt suurendada ka Eesti üldist tuntust.

5. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020

PHKK strateegia arvestab järgmisi rakenduskava prioriteetseid suundi:

- kasvuvõimeline ettevõtetus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus;
- väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine.

Kohalike teenuste arendamise toetamine panustab ettevõtluse kasvu, samuti suurendab PHKK piirkonna konkurentsivõimet.

6. Harju maakonna arengustrateegia 2025

Maakonna visioon aastaks 2025 on alljärgnev:

- Harju maakond on rahvusvaheliselt aktiivne, koostöö- ja konkurentsivõimeline pealinnaregioon Läänemere piirkonnas, mida iseloomustavad tegus rahvas, kvaliteetne elukeskkond, dünaamiline ettevõtetus ja poliitsentriline asustus. Harju maakond on elanikule armas ja külalist inspireeriv. Harju maakonnas sünnivad head arengud läbi avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostöö.

PHKK tugineb kolme sektori võrdsele partnerlusele, panustades piirkonna konkurentsivõime suurenemisse, elukeskkonna väärtustamisse ja arendamisse ning koostöö edendamisse. Seega on seosed PHKK ja maakonna strateegiate vahel märkimisväärsed.

7. Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigilise planeeringu esimeseks põhisuunaks on:

- tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng, sh:

o olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine;

o töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

PHKK strateegiaga soovitakse välja arendada mitmekesised teenused elanikele, kujundada aktiivne ja ühtheoidev kogukond ning panustada elukeskkonna väärtustamise ja korraldamisse.

8. Eesti toidu tutvustamise ja müügiedenduse kava "Eesti toit 2015–2020"

Visioon: Eesti toidu kuvand on visioonidokumendis määratletud sihtrühmade seas positiivne ja toidusektori osapoolte (sealhulgas põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötajate, kaubandusettevõtete, toitlustus-, kultuuri- ja haridusasutuste, maaturismiettevõtete ning toidusektoriga seotud riigiasutuste) vaheline koostöö on aktiivne ning ühist eesmärki toetav. PHKK strateegia toetab erinevaid kohaliku toidu arendamisega seotud tegevusi, mh koostöö arendamist erinevate osapoolte vahel.

9. Kohalike omavalitsuste arengukavad

PHKK strateegia visioon on kooskõlas kõikide piirkonna omavalitsuste arengukavades püstitatud visioonidega, panustades rohkemal või vähemal määral nende täitmisel.

Tabel 6. PHKK strateegia seotus kohalike omavalitsuste arengukavadega

PHKK visioon	Omavalitsused, mille arengukavades komponendid esindatud on
Mitmekesised teenused kohalikele elanikele	Jõelähtme, Rae, Viimsi
Aktiivne ja ühtheoidev kogukond	Jõelähtme, Rae, Viimsi
Väärtustatud, hästi korraldatud ja kvaliteetne elukeskkond	Jõelähtme, Rae, Viimsi

Omavalitsuste visioonid

Jõelähtme 2025:

- Aastal 2025 on Jõelähtme vald parima elukeskkonnaga Tallinna lähedane vald, mida iseloomustab tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng läbi:
 - o puhta looduse, mis tagab tervisliku ja kvaliteetse elu- ja puhkusekeskkonna;
 - o hea maine, mis tugineb kaalutletud ressursikasutusel, turvalisusel ning hästi arenenud sotsiaalsel infrastruktuuril;
 - o rahvastiku tasakaaluka juurdekasvu, mida vald mõtestatult suunab läbi planeeringute, tagades optimaalse asustustiheduse;
 - o kaasaegse infrastruktuuri, mida iseloomustavad korrastatud teedevõrk, puhas joogivesi, säästlik energiakasutus ning alternatiivsete energiaallikate kasutamine.

Rae 2025:

- Rae vald on aastaks 2025 kõrgelt hinnatud elu- ja majanduskeskkonnaga säästva

arengu põhimõtteid järgiv tegus kohalik omavalitsus.

Viimsi 2029:

- Viimsi vald on rannarahva kodu läänemere kaldal, mida iseloomustab väärt elukeskkond, mitmekesine tööhõive, atraktiivsed puhke- ja kultuurivõimalused. Armas paik, kus loovus kohtab võimaluste merd.

Kasutatud materjalid

1. "Regionaalne pendelrändeuring", Rein Ahas, Siiri Silm, Kadri Leetmaa, Tiit Tammaru, Erki Saluveer, Olle Järv, Anto Aasa, Margus Tiru, 2010
2. "Regionaalse pendelrände kordusuuring", Rein Ahas, Siiri Silm, 2013
3. Rahandusministeeriumi kodulehekülj. Andmed kohalike omavalitsuste eelarvete kohta (<http://www.fin.ee/kov-eelarved-ulevaated>)
4. Statistikaameti kodulehekülj (www.stat.ee)
5. "Harju maakonna arengustrateegia 2025", Harju Maavalitsus, 2010
6. "Harju maakonna turismi arengustrateegia 2025", Harju Maavalitsus, 2011
7. Eesti Hariduse Infosüsteem. Andmed koolide ja lasteaedade kohta (www.ehis.ee)
8. "Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia 2009-2015", MTÜ PõhjaHarju Koostöökogu, 2009
9. Turismiportaal www.visitestonia.com
10. Tootukassa kodulehekülj. Andmed registreeritud töötute kohta (www.tootukassa.ee)
11. "Viimsi valla arengukava", Viimsi Vallavalitsus, 2014
12. "Viimsi valla haridusasutuste võrgu arengukava 2013-2020", Viimsi Vallavalitsus, 2013
13. "Rae valla arengukava 2025", Rae Vallavalitsus, 2011
14. "Rae valla haridusvõrgu arengukava 2010-2020", Rae Vallavalitsus, 2010
15. "Jöelähtme valla arengukava 2012-2025", Jöelähtme Vallavalitsus, 2012
16. "Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks", Geomedia OÜ, 2013
17. "Harjumaa linnade ja valdade rahvastikuprognosis 2006-2020", Geomedia OÜ, 2006
18. "Eesti toidu tutvustamise ja müügiarenduse kava "Eesti toit 2015–2020"" (<http://www.agri.ee/et/eesti-toidu-tutvustamise-ja-muugiedenduse-kava-eesti-toit-2015-2020>)

LISA 1. Piirkonna olukorra analüüs

Piirkonna olukorra analüüs asub eraldi dokumendis.

LISA 2. Harjumaa LEADER tegevusgruppide koostöökokkulepe

Harjumaa LEADER tegevusgruppide koostöökokkulepe asub eraldi dokumendis.

LISA 3. MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu ja Suupohjan

Kehitamisühdistys LAGi koostöölepe

Põhja-Harju Koostöökogu ja Suupohjan Kehitamisühdistys LAGi koostöölepe asub eraldi dokumendis

LISA 4. MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu ja Türgi Vabariigi

Põllumajanduse Ministeeriumi Leader tegevusgruppide

Heatahte Memorandum

MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu ja Türgi Vabariigi Põllumajanduse Ministeeriumi Leader tegevusgruppide Heatahte Memorandum asub eraldi dokumendis.

LISA 5. MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu ja Moldova Vabariigi

Põllumajanduse ja Toiduainetööstuse Ministeeriumi Heatahte

Memorandum

MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu ja Moldova Vabariigi Põllumajanduse ja Toiduainetööstuse Ministeeriumi Heatahte Memorandum asub eraldi dokumendis.

LISA 6 Põhja-Harju Koostöökogu liikmete nimekiri seisuga 29.juuni 2021.